

*...aby znali Ciebie,
jedyne prawdziwego Boga,
oraz Tego, którego posłałeś,
Jezusa Chrystusa*

PRYMASOWSKA SERIA BIBLIJNA

PRYMAS POLSKI

Redaktor naukowy serii
ks. prof. zw. dr hab. Waldemar Chrostowski

DIAMENTOWY FENIKS 2014
Stowarzyszenia Wydawców Katolickich
za całość publikacji Prymasowskiej Serii Biblijnej
i za propagowanie twórczości translatorskiej
ks. prof. zw. dr. hab. Remigiusza Popowskiego SDB

FENIKS 2000
Stowarzyszenia Wydawców Katolickich
za publikację Biblii
w przekładzie księdza Jakuba Wujka

FENIKS 2006
Stowarzyszenia Wydawców Katolickich
za Prymasowską Serię Biblijną

GRECKO-POLSKI NOWY TESTAMENT

Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym,
z kodami Stronga i Popowskiego
oraz pełną transliteracją greckiego tekstu

tłumaczenie:

ks. prof. zw. dr hab. Remigiusz Popowski SDB (KUL)

prof. zw. dr hab. Michał Wojciechowski (UWM)

Oficyna Wydawnicza „Vocatio”
Warszawa

Imprimatur

Ks. Arcybp prof. dr hab. Bolesław Pylak

Skład i komputerowe przygotowanie tekstu

FIXPOINT Krzysztof Rudnik

Korekta

Rafał Paprocki

Tekst grecki bazuje na wydaniu:

Eberhard & Erwin Nestle B. & K. Aland, J. Karavidopoulos, C. M. Martini,
B. M. Metzger (ed.),
Novum Testamentum Graece (Stuttgart²⁸ 2012).

Copyright for the Greek text

© 1966, 1968, 1975, 2012 by German Bible Society, Stuttgart, Germany
Used by permission

Copyright for the grammatical analysis

from Analytical Greek New Testament © 1981 by Baker Book House
Edited by Barbara Friberg and Timothy Friberg
Used by permission

Wydanie dziewiąte, gruntownie poprawione, przereklamowane i uzupełnione.

Copyright © 1993, 2014 by Oficyna Wydawnicza VOCATIO.

All rights reserved. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Książka, ani żadna jej część, nie może być przedrukowywana ani w jakikolwiek inny sposób reprodukowana czy powielana mechanicznie, fotooptycznie, zapisywana elektronicznie lub magnetycznie, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody wydawcy.

W sprawie zezwoleń należy zwracać się do

Oficyny Wydawniczej VOCATIO 02-798 Warszawa, ul. Polnej Róży 1,
e-mail: vocatio@vocatio.com.pl

Redakcja: tel. (22) 648 54 50, Dział handlowy: fax (22) 648 03 79, tel. (22) 648 03 78,
e-mail: handlowy@vocatio.com.pl

Księgarnia Wysyłkowa 02-798 Warszawa 78, skr. poczt. 54, tel. (603) 861 952
e-mail: ksiegarnia@vocatio.com.pl

www.vocatio.com.pl

ISBN 978-83-7829-129-9

Warszawa, dnia 27 czerwca 1997 r.

PRYMAS POLSKI

Słowo wstępne

Napawa radością fakt, że wierzący coraz częściej i chętniej sięgają po Pismo Święte. Zawiera ono bowiem to, co Bóg w swoim nieskończonym miłosierdziu zechciał objawić o sobie i odkrywa najważniejsze potrzeby i tęsknoty człowieka. Czytanie i rozważanie ksiąg świętych zapewnia wzrost życia religijnego, odmienia na lepsze ludzkie postępowanie i ukazuje perspektywy wieczności. „Żywe bowiem jest Słowo Boże, skuteczne i ostrzejsze niż wszelki miecz obosieczny, przenikające aż do rozdzielenia duszy i ducha, stawów i szpiku, zdolne osądzić pragnienia i myśli serca” — czytamy w Liście do Hebrajczyków (4, 12).

Kościół okazuje pomoc w trudnym zadaniu poznawania i rozumienia Biblii także przez promowanie rezultatów badań uczonych. Studiują oni Pismo Święte, objaśniając je jako Słowo Boże i ludzkie. W ostatnich latach — zgodnie z zaleceniem Soboru Watykańskiego II — nastąpił w tej dziedzinie w Polsce znaczny postęp. W nurt tych dokonań wpisuje się „Prymasowska Seria Biblijna”, obejmująca najbardziej fundamentalne pomoce niezbędne dla rzetelnych studiów biblijnych.

Można żywić nadzieję, że książki, które się w tej serii ukazują, przyczynią się do dalszego pogłębiania i upowszechniania rzetelnych badań biblijnych, a przez to do nowego ożywienia duszpasterstwa i duchowości biblijnej. W ten sposób zwielokrotnią w Kościele błogosławione owoce pragnienia poznawania i umiłowania Trójjedynego Boga.

+ Józef kard. Glemp

† Józef Kardynał Glemp
Prymas Polski

PRYMASOWSKA SERIA BIBLIJNA

Redaktor naukowy serii:

ks. prof. zw. dr hab. Waldemar Chrostowski

1. Remigiusz Popowski SDB, Michał Wojciechowski (przeł.), *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*, Warszawa 1994, 1995, 1996, 1997, 2000, 2003, 2005, 2006, 2010.
2. James B. Pritchard (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. nauk. wyd. pol.), *Wielki atlas biblijny*, Warszawa 1994, 1997, 2001, 2010.
3. Remigiusz Popowski SDB, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 1994, 1995, 1997, 2006.
4. Jan Flis, *Konkordancja Starego i Nowego Testamentu do Biblii Tysiąclecia*, Warszawa 1991, 1997, 1999, 2004.
5. Bruce M. Metzger, Michael D. Coogan (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. wyd. pol.), *Słownik wiedzy biblijnej*, Warszawa 1996, 1997, 1999, 2004.
6. Michał Wojciechowski (przeł. i oprac.), *Synopsa czterech Ewangelii*, Warszawa 1997, 1999, 2004.
7. Remigiusz Popowski SDB, *Słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1997, 1999, 2007.
8. Bruce Metzger, David Goldstein, John Ferguson (konsult. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. wyd. pol.), *Wielkie wydarzenia czasów biblijnych*, Warszawa 1998.
9. Paul J. Achtemeier (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (konsult. nauk. 3. wyd. pol.), *Encyklopedia biblijna*, Warszawa 1998, 1999, 2004.
10. Janusz Frankowski (red. nauk. i wstępy), *Biblia w przekładzie księdza Jakuba Wujka z 1599 r. Transkrypcja typu „B” oryginalnego tekstu z XVI w. i wstępy*, Warszawa 1999, 2000, 2004, 2009, 2013.
11. Dan Bahat, Waldemar Chrostowski (oprac. wyd. pol.), *Atlas biblijnej Jerozolimy*, Warszawa 1999, 2004.
12. Piotr Briks, *Podręczny słownik hebrajsko-polski i aramejsko-polski Starego Testamentu*, Warszawa 1999, 2000.
13. Ryszard Rubinkiewicz SDB (oprac. i wstępy), *Apokryfy Starego Testamentu*, Warszawa 1999, 2000, 2001, 2007, 2010.
14. Anna Kuśmirek (przeł. i oprac.), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Księga Rodzaju. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi, transkrypcją oraz indeksem rdzeni*, Warszawa 2000.
15. Remigiusz Popowski SDB (przeł., wpraw. i przypisy), *Nowy Testament. Przekład na Wielki Jubileusz Roku 2000*, Warszawa 2000.
16. Craig S. Keener, Krzysztof Bardski, Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, Warszawa 2000, 2010.
17. Raymond E. Brown SS, Joseph A. Fitzmyer SJ, Roland E. Murphy O’Carm (red. nauk. wyd. oryg.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Katolicki komentarz biblijny*, Warszawa 2001, 2004, 2010, 2013.
18. Fritz Rienecker, Gerhard Maier, Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Leksykon biblijny*, Warszawa 2001, 2008.
19. Stanisław Gądecki (przeł. i oprac.), *Grecko-lacińsko-polska synopsa do 1 i 2 Księgi Machabejskiej*, Warszawa 2002.
20. Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (red.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Słownik symboliki biblijnej*, Warszawa 2003, 2010.

21. Bogusław Widła, *Słownik antropologii Nowego Testamentu*, Warszawa 2003.
22. Anna Kuśmirek (oprac. i wstęp), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Pięcioksiąg. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją oraz indeksem rdzeni*, Warszawa 2003, 2009.
23. David H. Stern, *Komentarz żydowski do Nowego Testamentu*, Warszawa 2004.
24. John H. Walton, Victor H. Matthews, Mark W. Chavalas, Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Komentarz historyczno-kulturowy do Biblii Hebrajskiej*, Warszawa 2005. Drugie wydanie ukazało się pod tytułem *Komentarz historyczno-kulturowy do Starego Testamentu. Księgi protokanoniczne*, Warszawa 2014.
25. R.J. Coggins, J.L. Houlden (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Słownik hermeneutyki biblijnej*, Warszawa 2005.
26. J.I. Packer, M.C. Tenney (red. nauk.), Waldemar Chrostowski (red. nauk. wyd. pol.), *Słownik tła Biblii*, Warszawa 2007.
27. Anna Kuśmirek (oprac. i wstęp), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Prorocy. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją i indeksem słów hebrajskich*, Warszawa 2008.
28. Remigiusz Popowski SDB (przekład NT), Lyman Coleman (red. marginaliów i komentarzy), *Nowy Testament dla moderatorów*, Warszawa 2008, 2010.
29. Remigiusz Popowski SDB, *Grecko-polski słownik syntagmatyczny Nowego Testamentu*, Warszawa 2008.
30. Ludwig Koehler, Walter Baumgartner, Johann Jakob Stamm, *Wielki słownik hebrajsko-polski Starego Testamentu z hasłami aramejskimi*, Warszawa 2008, 2013.
31. Michał Wojciechowski (przekł. i wstęp), *Grecko-polski Stary Testament – Księgi Greckie. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi i indeksem form podstawowych*, Warszawa 2008.
32. Anna Kuśmirek (oprac. i wstęp), *Hebrajsko-polski Stary Testament – Pisma. Przekład interlinearny z kodami gramatycznymi, transliteracją i indeksem słów hebrajskich i aramejskich*, Warszawa 2009, 2014.
33. Krzysztof Sielicki, *Onomastykon Biblii Hebrajskiej i Nowego Testamentu. Systematyzacja zapisu biblijnych nazw własnych*, Warszawa 2009.
34. Gerald F. Hawthorne, Ralph P. Martin, Daniel G. Reid, *Słownik teologii św. Pawła*, Warszawa 2010.
35. Walter C. Kaiser Jr., Peter H. Davids, F.F. Bruce, Manfred T. Brauch, *Trudne fragmenty Biblii*, Warszawa 2011, 2012.
36. Anna Horodecka, Jurij Gołowanow wraz z Zespołem Redakcyjnym NPD (przekład i adaptacja dynamiczna), *Księga Psalmów. Nowy Przekład Dynamiczny*, Warszawa 2013.
37. Remigiusz Popowski SDB (przekł., wpraw. i przypisy), *Septuaginta czyli Biblia Starego Testamentu wraz z księgami deuterokanonicznymi i apokryfami*, Warszawa 2013, 2014.
38. Remigiusz Popowski SDB, *Onomastykon Septuaginty*, Warszawa 2013.
39. Ralph P. Martin, Peter H. Davids, *Słownik późnych ksiąg Nowego Testamentu i pism Ojców Apostolskich*, Warszawa 2014.
40. Remigiusz Popowski SDB, Michał Wojciechowski (przekł.), *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kluczem gramatycznym, kodami Stronga i Popowskiego oraz pełną transliteracją greckiego tekstu*, Warszawa 2014.
41. Remigiusz Popowski SDB (przekł., wpraw. i przypisy), *Septuaginta czyli Grecka Biblia Starego Testamentu z księgami deuterokanonicznymi, apokryfami żydowskimi oraz onomastykonem*, Warszawa 2014.

Spis treści

Wstęp Wydawcy do dziewiątego wydania	IX
Wstęp Wydawcy do pierwszego wydania	XI
Przedmowa redaktora naukowego „Prymasowskiej Serii Biblijnej”	XII
Przedmowa do pierwszego wydania	XIV
Wprowadzenie	XV
<i>Κατὰ Ματθαῖον</i> (Według Mateusza)	1
<i>Κατὰ Μάρκον</i> (Według Marka)	170
<i>Κατὰ Λουκᾶν</i> (Według Łukasza)	275
<i>Κατὰ Ἰωάννην</i> (Według Jana)	454
<i>Πράξεις ἀποστόλων</i> (Dokonania wysłanników)	590
<i>Πρὸς Ῥωμαίους</i> (Do Rzymian)	798
<i>Πρὸς Κορινθίους α΄</i> (Do Koryntian I)	877
<i>Πρὸς Κορινθίους β΄</i> (Do Koryntian II)	950
<i>Πρὸς Γαλάτας</i> (Do Galatów)	1001
<i>Πρὸς Ἐφεσίους</i> (Do Efezjan)	1027
<i>Πρὸς Φιλιππησίους</i> (Do Filipian)	1055
<i>Πρὸς Κολοσσαεῖς</i> (Do Kolosan)	1073
<i>Πρὸς Θεσσαλονικεῖς α΄</i> (Do Tesaloniczan I)	1093
<i>Πρὸς Θεσσαλονικεῖς β΄</i> (Do Tesaloniczan II)	1109
<i>Πρὸς Τιμόθεον α΄</i> (Do Tymoteusza I)	1118
<i>Πρὸς Τιμόθεον β΄</i> (Do Tymoteusza II)	1137
<i>Πρὸς Τίτον</i> (Do Tytusa)	1151
<i>Πρὸς Φιλῆμονα</i> (Do Filemona)	1160
<i>Πρὸς Ἑβραίους</i> (Do Hebrajczyków)	1164
<i>Ἰακώβου</i> (Jakuba)	1220
<i>Πέτρου α΄</i> (Piotra I)	1239
<i>Πέτρου β΄</i> (Piotra II)	1259
<i>Ἰωάννου α΄</i> (Jana I)	1273
<i>Ἰωάννου β΄</i> (Jana II)	1293
<i>Ἰωάννου γ΄</i> (Jana III)	1296
<i>Ἰούδα</i> (Judy)	1299
<i>Ἀποκάλυψις Ἰωάννου</i> (Objawienie Jana)	1305

Autorem tłumaczenia wszystkich Ewangelii i pism św. Jana jest prof. zw. dr hab. Michał Wojciechowski, a pozostałe księgi tłumaczył ks. prof. zw. dr hab. Remigiusz Popowski SDB.

Wstęp Wydawcy do dziewiątego wydania

gruntownie zmienionego, poprawionego i rozszerzonego

Oficyna Wydawnicza VOCATIO obchodzi aktualnie dwudziestą rocznicę istnienia „Prymasowskiej Serii Biblijnej”. Świątujemy ją publikacją czterdziestego tomu tej serii. Tom ten zajmuje szczególne miejsce zarówno w samej serii, jak i w całym dorobku VOCATIO. Idea publikacji interlinearnego przekładu greckopolskiego Nowego Testamentu leżała bowiem u źródeł powstania naszej Oficyny, a przekład interlinearny NT stał się faktycznie pierwszym tomem „Prymasowskiej Serii Biblijnej”.

Wiele się zmieniło w polskiej biblistyce od tamtego czasu. Nastąpił jej ogromny rozwój i wprost niespotykany wysyp publikacji biblijnych. Wzrosła także liczba świetnie wykształconych biblistów. Niestety, odeszło od nas także wiele zasłużonych dla PSB postaci. Należy do nich sam patron serii, ks. kard. Józef Glemp, Prymas Polski, a także nasz wielki przyjaciel i współpracownik, ks. prof. Remigiusz Popowski SDB, który u kresu swego życia, zmagając się przez wiele lat ze śmiertelną chorobą, dokonał niezwykłego dzieła, jakim było udostępnienie polskiemu Czytelnikowi znakomitego przekładu *Septuaginty*. Książd Popowski był przykładowym wręcz tytanem pracy, doskonale rozumiejącym wagę czasu, a także zadań, w które warto ów czas angażować. Nie rozmięniał się na drobne. Całe swoje życie poświęcił systematycznej pracy nad tym, aby Słowo Boże było szeroko dostępne polskiemu Czytelnikowi, i to w jak najprzystępniejszej formie. Dlatego z wielkim smutkiem przyjęliśmy w VOCATIO informację o tym, że 15 maja 2014 roku ks. prof. Remigiusz Popowski odszedł do Pana. Ten wielki człowiek i znakomity naukowiec nie będzie już miał tu na ziemi okazji służyć nam swoimi darami, talentami i ogromną wiedzą z zakresu greki, zarówno klasycznej, jak i koine.

A jednak pośród ogromu zmian, które dokonały się na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat, jedno z całą pewnością pozostało niezmiennie: Słowo Boże, które jest zdolne przenikać i badać serca ludzkie (por. Hbr 4,12). Temu to Słowu, które w Jezusie Chrystusie przyszło do nas na świat jako wcielone Słowo Boże, służymy w VOCATIO i pragniemy służyć dalej z całym oddaniem, dostarczając Państwu najlepsze narzędzia do odczytywania i zrozumienia Pisma świętego. Jestem absolutnie przekonany, że tom, który trzymają Państwo w swoich rękach, jest dziełem najlepszym z najlepszych. Jest to unikalne pięcioliniowe wydanie greckopolskiego tekstu Nowego Testamentu, jakiego – w tej postaci – próżno by szukać w innym języku. Nawet przodujący w translatoryce biblijnej Anglosasi nie mogą się pochwalić publikacją przekładu interlinearnego NT na takim poziomie redakcyjnym. Możliwość realizacji naszych skomplikowanych pomysłów edytorskich zawdzięczamy współpracy z p. Krzysztofem Rudnikiem, niezrównanym specjalistą w zagadnieniach składu publikacji w systemie \TeX , któremu w tym miejscu chciałbym serdecznie podziękować za owocną ponaddwudziestoletnią współpracę.

To nasze najnowsze, a jednocześnie jubileuszowe dzieło powstało w oparciu o pierwsze wydanie przekładu interlinearnego NT, opublikowanego w 1994 roku. Wprowadzono w nim jednak znaczące zmiany – zarówno w samym przekładzie, jak i w aparacie naukowym. Publikacja została wyposażona w kody numeryczne, pozwalające odnieść każde słowo do tematycznych słowników. I tak kody Popowskiego wiążą ten tom z *Wielkim słownikiem grecko-polskim Nowego Testamentu* ks. prof. Remigiusza Popowskiego SDB, a kody Stronga wiążą tę publikację z najbardziej zaawansowanym angielskim systemem analizy słownictwa biblijnego autorstwa Jamesa Stronga. Jego słowniki, w swej najbardziej rozbudowanej formie, będą (jeśli tylko Bóg na to pozwoli) udostępnione Państwu w języku polskim staraniem naszej Oficyny. Ale już teraz, razem z przekładem interlinearnym NT, wydaliśmy *Grecko-polski słownik Stronga*, aby mogli Państwo od samego początku korzystać z dobrodziejstw niniejszej publikacji. Pełne wersje słowników Stronga w wersji hebrajsko-polskiej i grecko-polskiej, zaktualizowane i rozbudowane przez współczesnych biblistów, powinny się ukazać za trzy, cztery lata. Są to monumentalne dzieła, których wartości nie sposób przecenić.

Aktualne wydanie przekładu interlinearnego zostało także wzbogacone o polską transkrypcję fonetyczną podaną w uproszczonym zapisie, dzięki czemu łatwiejszą w odbiorze dla osób mniej zaznajomionych z zawłościami językoznawczymi. Mamy nadzieję, że ta zmiana również będzie miała wpływ na przybliżenie słowa Bożego współczesnemu Czytelnikowi.

A Królowi Wieków, Nieśmiertelnemu, Niewidzialnemu, Jedynemu Bogu niech będzie chwała i cześć na wieki wieków. Amen (por. 1 Tm 1,17).

Piotr Waclawik
wydawca

Wstęp Wydawcy do pierwszego wydania

Z prawdziwą radością oddaję Państwu do rąk to jedyne w swoim rodzaju dzieło, dziękując przede wszystkim Bogu, że prowadził swoją ręką ten projekt i pozwolił go ukończyć mimo wielu przeciwności. Praca nad przekładem trwała wiele lat i była kontynuowana dzięki wierności i oddaniu kilku osób, które wspierały ją modlitwą, zachętą i niezbędnymi środkami finansowymi. Bez ich umiłowania Słowa Bożego być może nadal nie mielibyśmy tego niezwyklego tłumaczenia.

Byłem w ciągu tych wielu lat świadkiem żmudnej i wręcz tytanicznej pracy, jaką musieli wykonać tłumacze, programiści i korektorzy, zmagając się nie tylko z brzemieniem odpowiedzialności, ale też z oporem materii (szczególnie tej komputerowej). Jestem przekonany, że gdyby nie specjalne Boże prowadzenie, to ludzkich sił, cierpliwości i wytrwałości nie wystarczyłoby.

Szczególne podziękowanie składam dr. Siegfriedowi Meurerowi z Deutsche Bibelgesellschaft i Richardowi L. Bakerowi z Baker Book House za niebywałą przychylność i nieodpłatne udostępnienie praw do użycia greckiego tekstu Nowego Testamentu oraz kodów gramatycznych, a także recenzentowi o. Hugolinowi Langkammerowi za cenne uwagi i sugestie dotyczące rozstrzygnięć problemów merytorycznych, które pojawiły się w trakcie pracy. Dziękuję również Komitetowi Badań Naukowych za częściowe sfinansowanie kosztów druku niniejszego wydania.

Mam nadzieję, że dzieło, które trzymają Państwo przed sobą, będzie się przyczyniało do lepszego poznawania i zrozumienia woli Bożej, a dla wielu będzie wręcz inspiracją do osobistego spotkania z Chrystusem.

Temu zaś, który może nas ustrzec od upadku i stawić nienagannymi i rozradowanymi wobec swojej chwały, jednemu Bogu, Zbawcy naszemu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego, chwała, majestat, moc i władza przed wszystkimi wiekami i teraz, i na wszystkie wieki! (wg Jud 24-25)

*Piotr Waclawik
wydawca*

Przedmowa redaktora naukowego „Prymasowskiej Serii Biblijnej”

Pierwsze wydanie interlinearnego *Grecko-polskiego Nowego Testamentu* ukazało się w 1994 r., czyli dwadzieścia lat temu. Przyjęte życzliwie i z wdzięcznością, było wielokrotnie wznawiane, trafiając zarówno do indywidualnych czytelników i miłośników Biblii, jak również do bardzo wielu bibliotek. Było to pierwsze tego typu przedsięwzięcie translatorskie podjęte i zrealizowane w Polsce. Jego wyjątkowość i znaczenie polegały również na tym, że dało początek „Prymasowskiej Serii Biblijnej”, która liczy obecnie już 40 tomów. Wpisując się trwale w dorobek bibliistyki i teologii polskiej, ta monumentalna seria wydawnicza stała się kamieniem węgielnym w jego modernizacji i wydatnym powiększeniu. W tym czasie wyrosło nowe pokolenie, którego start w naukach teologicznych i biblijnych odbywa się z całkowicie nowych pozycji niż te, jakie istniały na początku lat 90. XX wieku.

Wieloletnia praca ks. prof. Remigiusza Popowskiego SDB i prof. Michała Wojciechowskiego nad dosłownym przekładem oryginału Nowego Testamentu na język polski wydała prawdziwie błogosławione owoce. Wykorzystując filologiczną metodę studiowania Biblii, obaj tłumacze starają się uchwycić i wiernie oddać znaczenie poszczególnych wyrazów. Ponieważ od pierwszego wydania upłynęło dużo czasu, zaś nauka wciąż czyni nowe postępy, dojrzewa więc rozeznanie i osąd tłumaczy. Dlatego obecne wydanie zostało przez nich w wielu miejscach poprawione i zmienione, dzięki czemu jeszcze bardziej zyskało na dokładności, a więc i na wartości. Zauważą to i docenią nie tylko ci, którzy znają język grecki na poziomie podstawowym, lecz także wytrawni bibliści, którzy bez trudu rozpoznają najistotniejsze kierunki i sens wprowadzonych zmian i poprawek. Nauka nigdy nie oznacza stagnacji ani samozadowolenia, stale dążąc do wyznaczania sobie i osiągnięcia nowych horyzontów.

Przekład interlinearny, jak podkreślił o. prof. dr hab. Hugolin Langkammer w przedmowie do pierwszego wydania, ma służyć „do wnikliwszej analizy wyrazów, do samodzielnego odkrywania syntaktycznych związków między wyrazami, do wnikania w głąb myśli każdego zdania i słowa”. Nie ulega wątpliwości, że te zadania zostały pomyślnie podjęte i urzeczywistnione. Na bazie *Grecko-polskiego Nowego Testamentu* i z jego pomocą powstało mnóstwo cennych studiów i przyczynków do badań nad czterema Ewangeliami kanonicznymi, Dziejami Apostołskimi, Listami św. Pawła, Jakuba, Piotra i Jana oraz Apokalipsą św. Jana. „Wynikające z założeń tłumaczenia (słowo w słowo) liczne naruszenia składni polskiej – nadmieniał o. prof. H. Langkammer – zmuszają czytelnika do zastanowienia się nad każdym wyrazem, do szukania dróg oryginalnej myśli i do dostrzegania także tych wartości semantycznych, które z konieczności giną lub są uszczuplane w gładkim przekładzie literackim”. Trafność tego spostrzeżenia potwierdza względ na bezprecedensowo dużą liczbę tłumaczeń Nowego Testamentu, albo jego mniej czy

bardziej obszernych fragmentów, na język polski, które pojawiły się w ostatnich kilkunastu latach, oraz ich zestawienie i porównanie ze sobą.

Przekład interlinearny oddany niegdyś do rąk czytelników stanowi ważny wkład w poznawanie całokształtu Ewangelii Jezusa Chrystusa głoszonej starożytnemu światu, a także w pogłębianie i powiększanie dorobku kultury polskiej wyrosłej na gruncie Ewangelii i nią obficie karmionej. Miał rację ks. prof. Janusz Frankowski, gdy twierdził, że to dzieło jest „najważniejszym i najbardziej zasadniczym przedsięwzięciem, jakie zostało podjęte na polskim gruncie w przybliżaniu oryginalnego tekstu Nowego Testamentu możliwie najszerszym kręgom”. Odegrało ono wiodącą rolę w biblijnej formacji współczesnych wyznawców Jezusa Chrystusa, to jest chrześcijan różnych wyznań, którzy posługują się językiem polskim, albo go znają. Wraz z upływem czasu coraz lepiej widać, że będzie jeszcze długo wychodziło naprzeciw potrzebom wszystkich, którzy pragną samodzielnie czytać i rozumieć tekst święty. Wiele pastoralnych inicjatyw i wypowiedzi ostatnich papieży – św. Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka – uwiarygodnia ten kierunek oraz usilnie go zaleca duchowieństwu i wiernym.

*Ks. prof. zw. dr hab. Waldemar Chrostowski
Dyrektor Instytutu Nauk Biblijnych
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego*

Warszawa, 2 maja 2014 roku

Przedmowa do pierwszego wydania

Niniejszy przekład ksiąg Nowego Testamentu, dokonany w interlinii z języka greckiego na polski, stara się przez zastosowanie metody filologicznej maksymalnie oddać sens poszczególnych wyrazów tekstu oryginalnego. Ten typ translacji Biblii, upowszechniony już w głównych językach zachodnioeuropejskich, w Polsce pierwszy, służyć ma osobom nie znającym języka greckiego do wnikliwszej analizy wyrażań, do samodzielnego odkrywania syntaktycznych związków między wyrazami, do wnikania w głąb myśli każdego zdania i słowa. Cenne jest w nim liczenie się także z desygnacją morfemów słowotwórczych i fleksyjnych. Wynikające z założeń tłumaczenia (słowo w słowo) liczne naruszenia składni polskiej zmuszają czytelnika do zastanowienia się nad każdym wyrazem, do szukania dróg oryginalnej myśli i do dostrzegania także tych wartości semantycznych, które z konieczności giną lub są uszczuplane w gładkim przekładzie literackim. Przekład interlinearny uwrażliwia się zwłaszcza na pierwotny sens poszczególnych słów, usiłuje przyjmować je w takim znaczeniu, w jakim brali je kierowani przez Ducha hagiografowie z żywej greckiej mowy i bogatej literatury, jeszcze nie zdefiniowane przez narastającą z biegiem wieków świętą Tradycję. Dzięki temu przysłużyć się może do biblijnej formacji duchowieństwa i wiernych Kościoła w Polsce i tam, gdzie język polski jest znany. Nie znaczy to jednak, że przekład ten osiąga ideał wierności. Jest w poszczególnych wyrazach często bliższy oryginałowi greckiemu, jest bardziej świeży, zwłaszcza w zachowaniu metafor i obrazów, ale w niektórych księgach, szczególnie w Dziejach Apostolskich i w niektórych listach, bywa zawiły, a to z powodu trudniejszej składni oryginału. W miejscach niejasnych sięgnąć trzeba do komentarzy teologicznych, autoryzowanych przez Kościół. „Wszelkie Pismo od Boga natchnione [jest] i pożyteczne do nauczania, do przekonywania, do poprawiania, do kształcenia w sprawiedliwości – aby człowiek Boży był doskonały, przysposobiony do każdego dobrego czynu” (2 Tm 3,16–17). Każdy ma prawo i powinien czerpać obficie z ksiąg świętych mądrość objawioną dla swego duchowego pożytku, lecz autentyczna interpretacja należy tylko do Kościoła, zgodnie z wypowiedzią zanotowaną w 2 P 1,20: „To przede wszystkim miejcie na uwadze, że żadne proroctwo Pisma nie jest dla prywatnego wyjaśnienia.”

O. Hugolin Langkammer
profesor zwyczajny KUL

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

Według Mateusza

P968/G976 N-NF-S	P1071/G1078 N-GF-S	P2414/G2424 N-GM-S	P5395/G5547 N-GM-S	P5061/G5207 N-GM-S	P1153a/G1138 N-GM-S	P5061/G5207 N-GM-S	P107/G11 N-GM-S		
1,1 Βίβλος	γενέσεως	Ἰησοῦ	Χριστοῦ	υἱοῦ	Δαυίδ	υἱοῦ	Ἀβραάμ.		
Biblos	geneseos	Iesu	Christu	hyiu	Dauid	hyiu	Abraam		
Księga	narodzenia	Jezusa ^α	Pomazańca ^β	syna	Dawida	syna	Abrahama.		
P10/G11 N-NM-S	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P2452/G2464 N-AM-S	P2452/G2464 N-NM-S	P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P2374/G2384 N-AM-S	P2374/G2384 N-NM-S
1,2 Ἀβραάμ	ἐγέννησεν	τὸν	Ἰσαάκ,	Ἰσαάκ	δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Ἰακώβ,	Ἰακώβ
Abraam	egennesen	ton	Isaak,	Isaak	de	egennesen	ton	Iakob,	Iakob
Abraham	zrodził	—	Izaaka,	Izaak	zaś	zrodził	—	Jakuba,	Jakub
P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P2443/G2455 N-AM-S	P2522/G2532 CC	P3460/G3588 DAMP	P81/G80 N-AM-P	P838/G846 NPGMZS	P2443/G2455 N-NM-S	P1154/G1161 CC
δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Ἰούδαν	καὶ	τοὺς	ἀδελφοὺς	αὐτοῦ,	1,3 Ἰούδας	δὲ
de	egennesen	ton	Iudan	kai	tus	adelfus	autu	Iudas	de
zaś	zrodził	—	Jude	i	—	braci	jego,	Juda	zaś
P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P5181a/G5329 N-AM-S	P2522/G2532 CC	P3460/G3588 DAMS	P2193/G2196 N-AM-S	P1529/G1537 PG	P3460/G3588 DGFS	P2273/G2283 N-GF-S	P5181a/G5329 N-NM-S
ἐγέννησεν	τὸν	Φάρες	καὶ	τὸν	Ζάρα	ἐκ	τῆς	Θαμάρ,	Φάρες
egennesen	ton	Fares	kai	ton	Dzara	ek	tes	Tamar,	Fares
zrodził	—	Faresa	i	—	Zare	z	—	Tamar,	Fares
P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P2070/G2074 N-AM-S	P2070/G2074 N-NM-S	P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P681/G689 N-AM-S	P681/G689 N-NM-S
δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Ἑσρώμ,	Ἑσρώμ	δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Ἀράμ,	1,4 Ἀράμ
de	egennesen	ton	Hesrom	Hesrom	de	egennesen	ton	Aram	Aram
zaś	zrodził	—	Ezroma,	Ezrom	zaś	zrodził	—	Arama,	Aram
P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P282/G284 N-AM-S	P282/G284 N-NM-S	P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P3349/G3476 N-AM-S	
δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Ἀμιναδάβ,	Ἀμιναδάβ	δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Ναασσών,	
de	egennesen	ton	Aminadab	Aminadab	de	egennesen	ton	Naasson	
zaś	zrodził	—	Aminadaba,	Aminadab	zaś	zrodził	—	Naassona,	
P3349/G3476 N-NM-S	P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P4398/G4533 N-AM-S	P4398/G4533 N-NM-S	P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P987/G1003 N-AM-S
Ναασσών	δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Σαλμών,	1,5 Σαλμών	δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Βόες
Naasson	de	egennesen	ton	Salmon	Salmon	de	egennesen	ton	Boes
Naasson	zaś	zrodził	—	Salmona,	Salmon	zaś	zrodził	—	Booza
P1529/G1537 PG	P3460/G3588 DGFS	P4345/G4477 N-GF-S	P987/G1003 N-NM-S	P1154/G1161 CC	P1074/G1080 VIAA--ZS	P3460/G3588 DAMS	P2480/G5601 N-AM-S	P1529/G1537 PG	P3460/G3588 DGFS
ἐκ	τῆς	Ῥαχάβ,	Βόες	δὲ	ἐγέννησεν	τὸν	Ἰωβῆδ	ἐκ	τῆς
z	tes	Hrachab	Boes	de	egennesen	ton	Iobed	ek	tes
z	—	Rachab,	Booz	zaś	zrodził	—	Jobeda	z	—

1,1^α Imiona własne podaje się tu według formy przyjętej w Biblii Tysiąclecia z pewnymi wyjątkami, wymienionymi we wstępie.

1,1^β Pomazaniec Boży = Chrystus = Mesjasz.

P4369/G4503 N-GF-S Ρούθ, Hruth Rut,	P2480/G5601 N-NM-S Ἰωβῆδ lobed Jobed	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P2411/G2421 N-AM-S Ἰεσσαί, 1,6 lessai Jessego,	P2411/G2421 N-NM-S Ἰεσσαί lessai Jesse	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —
P1153a/G1138 N-AM-S Δαυὶδ Dauid Dawida	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P927/G935 N-AM-S βασιλέα. basilea króla.	P1153a/G1138 N-NM-S Δαυὶδ Dauid Dawid	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P4533/G4672 N-NM-S Σολομῶνα Solomona Salomona z	P1529/G1537 PG ἐκ ek z	P3460/G3588 DGFS τῆς tes (tej_co)
P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P3650/G3774 N-GM-S Οὐρίου, Uriu Uriasza,	P4533/G4672 N-NM-S 1,7 Σολομών Solomon Salomon zaś	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P4363/G4497 N-AM-S Ροβοάμ, Hroboam Roboama,	P4363/G4497 N-NM-S Ροβοάμ Hroboam Roboam zaś	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P6/G7 N-AM-S Ἀβιά, Abia Abiasza,	P6/G7 N-NM-S Ἀβιά Abia Abiasz	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P-/G760 N-AM-S Ἀσάφ, Asaf Asafa,	P-/G760 N-NM-S Ἀσάφ Asaf Asaf	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P2487/G2498 N-AM-S Ἰωσαφάτ, Iosafat Jozafata,	P2487/G2498 N-NM-S Ἰωσαφάτ Iosafat Jozafat	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P2485/G2496 N-AM-S Ἰωράμ, loram Jorama,	P2485/G2496 N-NM-S Ἰωράμ loram Joram	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P3476/G3604 N-AM-S Ὀζιαν, Odzian Ozjasza,	P3476/G3604 N-NM-S Ὀζίας Odzias Ozjasz	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P2475/G2488 N-AM-S Ἰωαθάμ, Ioatham Joatama,	P2475/G2488 N-NM-S Ἰωαθάμ Ioatham Joatam	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P875/G881 N-AM-S Ἀχάζ, Achadz Achaza,	P875/G881 N-NM-S Ἀχάζ Achadz Achaz	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P1480/G1478 N-AM-S Ἐζεκιαν, Hedzekian Ezechiasza,	P1480/G1478 N-NM-S Ἐζεκιαν Hedzekian Ezechiasz	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	
P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P3121/G3128 N-AM-S Μανασσή, Manasse Manassesa,	P3121/G3128 N-NM-S Μανασσῆς Manasses Manasses	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P301/G301 N-AM-S Ἄμωσ, Amos Amosa,	P301/G301 N-NM-S Ἄμωσ Amos Amos	P1154/G1161 CC δὲ de zaś
P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P2491/G2502 N-AM-S Ἰωσιαν, Iosian Jozjasza,	P2491/G2502 N-NM-S Ἰωσίας Iosias Jozjasz	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P2413/G2423 N-AM-S Ἰεχονίαν Iechonias Jechoniasza	P2522/G2532 CC καὶ kai i	
P3460/G3588 DAMP τοῦς tus —	P81/G80 N-AM-P ἀδελφούς adelfus braci	P838/G846 NPGMZS PG αὐτοῦ autu jego	P1909/G1909 DGFs ἐπὶ epi za	P3460/G3588 DAMS —	P3235/G3350 N-GF-S τῆς tes —	P891/G897 N-GF-S μετοικεσίας metoikesias przesiedlenia (do)_Babilonu.	P891/G897 N-GF-S Βαβυλῶνος. Babylonos Babylonu.		
1,12 Μετὰ Meta Po	P3210/G3326 PA δὲ de zaś	P1154/G1161 CC τὴν ten —	P3460/G3588 DAFS μετοικεσίαν metoikesian przesiedleniu	P3235/G3350 N-AF-S Βαβυλῶνος Babylonos (do)_Babilonu	P891/G897 N-GF-S Ἰεχονίας Iechonias Jechoniasz	P2413/G2423 N-NM-S ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P1074/G1080 VIAA--ZS τὸν ton —	P3460/G3588 DAMS —	
P4393/G4528 N-AM-S Σαλαθιήλ, Salathiel Salatiela,	P4393/G4528 N-NM-S Σαλαθιήλ Salathiel Salatiel	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P2212/G2216 N-AM-S Ζοροβαβέλ, Dzorobabel Zorobabela,	P2212/G2216 N-NM-S Ζοροβαβέλ Dzorobabel Zorobabel	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P9/G10 N-AM-S Ἀβιούδ, Abiud Abiuda,	P9/G10 N-NM-S Ἀβιούδ Abiud Abiud	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził	P3460/G3588 DAMS —	P1661a/G1662 N-AM-S Ἐλιακίμ, Eliakim Eliakima,	P1661a/G1662 N-NM-S Ἐλιακίμ Eliakim Eliakim	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν τὸν egennesen ton zrodził

P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P108/G107 N-AM-S Ἀζὼρ, Adzor Azora,	P108/G107 N-NM-S 1,14 Ἀζὼρ Adzor Azor	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν egennesen zrodził	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P4389/G4524 N-AM-S Σαδὼκ, Sadok Sadoka,	P4389/G4524 N-NM-S Σαδὼκ Sadok Sadok	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν egennesen zrodził	
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P-/G885 N-AM-S Ἀχίμ, Achim Achima,	P-/G885 N-NM-S Ἀχίμ Achim Achim	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν egennesen zrodził	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P1663/G1664 N-AM-S Ἐλιούδ, Eliud Eliuda,	P1663/G1664 N-NM-S Ἐλιούδ Eliud Eliud	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν egennesen zrodził	
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P1645/G1648 N-AM-S Ἐλεάζαρ, Eleadzar Eleazara,	P1645/G1648 N-NM-S Ἐλεάζαρ Eleadzar Eleazar	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν egennesen zrodził	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P3150/G3157 N-AM-S Ματθάν, Matthan Mattana,	P3150/G3157 N-NM-S Ματθάν Matthan Mattan	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν egennesen zrodził	
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P2374/G2384 N-AM-S Ἰακώβ, Iakob Jakuba,	P2374/G2384 N-NM-S 1,16 Ἰακώβ Iakob Jakub	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P1074/G1080 VIAA--ZS ἐγέννησεν egennesen zrodził	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P2489/G2501 N-AM-S Ἰωσήφ Iosef Józefa	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P437/G435 N-AM-S ἄνδρα andra meża	P3130/G3137 N-GF-S Μαρίας, Marias Marii,	
P1529/G1537 PG ἐξ eks z	P3614/G3739 APRPGF-S ἦς hes której	P1074/G1080 VIAP--ZS ἐγεννήθη egennethe zrodzony_został	P2414/G2424 N-NM-S Ἰησοῦς Iesus Jezus	P3460/G3588 DNMSDAPRNM-S ὁ ho —	P2996/G3004 VPPPNM-S λεγόμενος legomenos zwany	P5395/G5547 N-NM-S Χριστός, Christos Pomazańcem.				
P3831/G3956 A--NF-P 1,17 Πᾶσαι Pasai Wszystkich	P3643/G3767 CH οὖν un więc	P3460/G3588 DNFP αἱ hai —	P1067/G1074 N-NF-P γενεαὶ geneai pokoleń	P570/G575 PG ἀπὸ apo od	P10/G11 N-GM-S Ἀβραάμ Abraam Abrahama	P2190/G2193 PG ἕως heos do	P1153a/G1138 N-GM-S Δαυὶδ Dauid Dawida	P1067/G1074 N-NF-P γενεαὶ geneai pokoleń		
P1174/G1180 A--CNF-P δεκατέσσαρες, dekatessares czternaście,	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P570/G575 PG ἀπὸ apo od	P1153a/G1138 N-GM-S Δαυὶδ Dauid Dawida	P2190/G2193 PG ἕως heos do	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P3235/G3350 N-GF-S μετοικεσίας metoikesias przesiedlenia	P891/G897 N-GF-S Βαβυλῶνος Babylonos (do)_Babilonu			
P1067/G1074 N-NF-P γενεαὶ geneai pokoleń	P1174/G1180 A--CNF-P δεκατέσσαρες, dekatessares czternaście,	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P570/G575 PG ἀπὸ apo od	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P3235/G3350 N-GF-S μετοικεσίας metoikesias przesiedlenia (do)_Babilonu	P891/G897 N-GF-S Βαβυλῶνος Babylonos do	P2190/G2193 PG ἕως heos do	P3460/G3588 DGM-S τοῦ tu —		
P5395/G5547 N-GM-S Χριστοῦ Christu Pomazańca	P1067/G1074 N-NF-P γενεαὶ geneai pokoleń	P1174/G1180 A--CNF-P δεκατέσσαρες, dekatessares czternaście.								
P3460/G3588 DGM-S 1,18 Τοῦ Tu —	P1154/G1161 CC δὲ de Zaś	P2414/G2424 N-GM-S Ἰησοῦ Iesu Jezusa	P5395/G5547 N-GM-S Χριστοῦ Christu Pomazańca	P3460/G3588 DNFS ἡ he —	P1071/G1078 N-NF-S γένεσις genesis narodzenie	P3655a/G3779 AB οὕτως hutos takie	P1505b/G2258 VIAA--ZS ἦν. en było:			
P3299d/G3423 VPAPGF-S μνηστευθεῖσιν mnesteutheis zostawszy_zaręczona	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P3266/G3384 N-GF-S μητρός metros matka	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P3130/G3137 N-GF-S Μαρίας Marias Maria	P3460/G3588 DDMS τῷ to —	P2489/G2501 N-DM-S Ἰωσήφ, Iosef Józefowi,	P4121/G4250 AB πρὶν prin zanim	P2225/G2228 CS ἦ e —		
P4765/G4905 VNAA συνελθεῖν synelthein (zeszli-się)	P838/G846 NPAMZP αὐτοῦς autus oni,	P2144/G2147 VIAP--ZS εὐρέθη heurethe znalazła-się	P1720/G1722 PD ἐν en w	P1057/G1064 N-DF-S γαστρι gastri łonie	P2189*/G2192 VPPANF-S ἔχουσα echusa mająca ^α	P1529/G1537 PG ἐκ ek z	P4025/G4151 N-GN-S πνεύματος pneumatos Ducha	P41/G40 A--GN-S ἁγίου. hagiu Świętego.		
P2489/G2501 CH 1,19 Ἰωσήφ Iosef Józef	P1154/G1161 CC δὲ de zaś,	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P437/G435 N-NM-S ἄνηρ aner maż	P838/G846 NPGFZS αὐτῆς, autes jej,	P1337/G1342 A--NM-S δίκαιος dikaivos sprawiedliwym	P1505b/G5607 VPPANM-S ὢν on będąc	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3246/G3361 AB μή me nie		

P2299/G2309 VPPANM-S θέλων thelon chcąc	P838/G846 NPAFZS αὐτῆν auten je	P1158/G1165 VNA δειγματίσαι, deigmatissai wystawiać_na_pokaz ^α ,	P1006/G1014 VIAO--ZS ἐβουλήθη ebulethe postanowił	P2970/G2977 AB λάθρα lathra skrycie	P624/G630 VNA ἀπολύσαι apolsyai oddalić	P838/G846 NPAFZS αὐτῆν. auten ja.	1,20 ταῦτα tauta To	P3654b/G5023 APDAN-P	
P1154/G1161 CH δὲ de zaś	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu (gdy)_on	P1762/G1760 VPAQGM-S ἐνθυμηθέντος enthymethentos (wymyślił),	P2389/G2400 QS ἰδοῦ idu oto	P33/G32 N-NM-S ἄγγελος angelos zwiastun	P2955/G2962 N-GM-S κυρίου kyriu Pana	P2582/G2596 PA κατ' kat we	P3554/G3677 N-AN-S ὄναρ onar śnie	P5168/G5316 VIAP--ZS ἐφάνη efane ukazał_się	
P838/G846 NPDMZS αὐτῶ auto mu,	P2996/G3004 VPPANM-S λέγων legon mówiąc:	P2489/G2501 N-VM-S Ἰωσήφ Iosef Józefie	P5061/G5207 N-NM-SCIN-VM-S υἱός hyios synu	P1153a/G1138 N-GM-S Δαυίδ, Dauid Dawida,	P3246/G3361 AB μή me nie	P5248d/G5399 VSAO--YSIDVMAA--YS φοβηθῆς fobethes bój_się	P3753/G3880 VNA παραλαβεῖν paralabein przyjąć	P3130/G3137 N-AF-S Μαρίαν Mariān Marii,	
P3460/G3588 DAFS τῆν ten —	P1128/G1135 N-AF-S γυναῖκά gynaika żony	P4628b/G4675 NPG-YS σου· su twej,	P3460/G3588 DNNSCINPNZS&APRN-S τὸ to (co)	P1056/G1063 CS γάρ gar bowiem	P1720/G1722 PD ἐν en w	P838/G846 NPDFZS αὐτῇ aute niej	P1074/G1080 VPPANM-S γεννηθῆν gennethen zrodzone,	P1529/G1537 PG ἐκ ek z	
P4025/G4151 N-GN-S πνεύματος pneumatos Ducha	P1505b/G2076 VFA--ZS ἐστίν estin jest	P41/G40 A--GN-S ἁγίου. hagiu Świętego.	P4949/G5088 VFD--ZS τέξεται teksetai Urodzi	P1154/G1161 CC δε de zaś	P5061/G5207 N-AM-S υἱόν, hyion syna	P2522/G2532 CC καί kai i	P2553/G2564 VIFA--YSIDVMAA--YS καλέσεις kaleseis nazwiesz	P3460/G3588 DANS τὸ to —	
P3563/G3686 N-AN-S ὄνομα onoma imię	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P2414/G2424 N-AM-S Ἰησοῦν· Iesun Jezus,	P838/G846 NPNMZS αὐτὸς autos On	P1056/G1063 CS γάρ gar bowiem	P4843/G4982 VIFA--ZS σώσει sosei uratuje	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P2988/G2992 N-AM-S λαὸν laon lud	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P570/G575 PG ἀπὸ apo od
P3460/G3588 DGFP τῶν ton —	P264/G266 N-GF-P ἁμαρτιῶν hamartion grzechów	P838/G846 NPGMZP αὐτῶν. auton ich.	P3654b/G5124 APDNN-S τοῦτο tuto To	P1154/G1161 CH δὲ de zaś	P3527/G3650 A--NN-S ὄλον holon całe	P1089/G1096 VIFA--ZS γένονεν gegonen stało_się,	P2432/G2443 CH ἵνα hina aby	P4011/G4137 VSAP--ZS πληρωθῆ plerothē wypełniło_się,	
P3460/G3588 DNNSCINPNZS&APRN-S τὸ to (co)	P2996/G3004 VPPANM-S ὁρῆθῆν hrethen powiedziane_zostało	P3460/G3588 N-AM-S αὐτῶν. auton przez	P5111/G5259 PG ὑπὸ hypo Pana	P2955/G2962 N-GM-S κυρίου kyriu Pana	P1216/G1223 PG διὰ dia poprzez	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P4264/G4396 N-GM-S προφήτου profetu proroka	P2996/G3004 VPPAGM-S λέγοντος· legontos mówiącego:	
P2389/G2400 QS 1,23 ἰδοῦ idu Oto	P3460/G3588 DNFS ἡ he —	P3808/G3933 N-NF-S παρθένος parthenos dziewica	P1720/G1722 PD ἐν en w	P1057/G1064 N-DF-S γαστρι gastri łonie	P2189/G2192 VIFA--ZS ἔξει heksei mieć_będzie ^α	P2522/G2532 CC καί kai i	P4949/G5088 VFD--ZS τέξεται teksetai urodzi	P5061/G5207 N-AM-S υἱόν, hyion syna,	
P2522/G2532 CC καί kai i	P2553/G2564 VIFA--ZP καλέσουσιν kalesusin nazwą	P3460/G3588 DANS τὸ to —	P3563/G3686 N-AN-S ὄνομα onoma imię	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P1693/G1694 N-AM-S Ἐμμανουήλ, Emmanuel Emmanuel, co	P3614/G3739 APRN-S ὁ ho co	P1505b/G2076 VIPA--ZS+ ἐστίν estin jest	P3165d/G3177 +VPPPN-S μεθερμηνεύομενον methermeneuomenon przetłumaczane:	
P3210/G3326 PG μεθ' meth Z	P1475b/G2257 NPG-XP ἡμῶν hemon nami	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P2306/G2316 N-NM-S θεός. theos Bóg.	P1453/G1453 VPPANM-S 1,24 ἐγεροθεις egertheis Zbudziwszy_się ^α	P1154/G1161 CH δὲ de zaś	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P2489/G2501 N-NM-S Ἰωσήφ Iosef Józef	P570/G575 PG ἀπὸ apo ze	
P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P5110/G5258 N-GM-S ὑπνου hypnu snu,	P4034/G4160 VIAA--ZS ἐποίησεν epoiesen uczynił	P5458/G5613 CC ὡς hos jak	P4237/G4367 VIAA--ZS προσήταξεν prosetaksen nakazał	P838/G846 NPDMZS αὐτῶ auto mu	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P2955/G2962 N-GM-S κυρίου kyriu Pana	P2522/G2532 CC καί kai i	

1,19^α Na niesławę.1,23^α Zwrot znaczący „być w ciąży”.1,24^α Podniósłszy się.

P3753/G3880 VIAA--ZS παρέλαβεν parelaben przyjął	P3460/G3588 DAFS τήν ten —	P1128/G1135 N-AF-S γυναίκα gynaika żonę	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ, autu jego.	P2522/G2532 CC καὶ kai I	P3630/G3756 AB οὐκ uk nie	P1090/G1097 VIAA--ZS ἐγίνωσκεν eginosken poznawał ^a	P838/G846 NPAFZS αὐτὴν auten jej,	P2190/G2193 PG ἕως heos aż
P3614/G3739 APFGM-SCAPDGM-S&APRDM-S οὗ hu —	P4949/G5088 VIAA--ZS ἔτεκεν eteken urodziła	P5061/G5207 N-AM-S οὐκ hyion syna.	P2522/G2532 CC καὶ kai I	P2553/G2564 VIAA--ZS ἐκάλεσεν ekalesen nazwał	P3460/G3588 DANS τὸ to —	P3563/G3686 N-AN-S ὄνομα onoma imię	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P2414/G2424 N-AM-S Ἰησοῦν. Iesun Jezus.
P3460/G3588 DGMS 2,1 Τοῦ Tu (Kiedy)	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P2414/G2424 N-GM-S Ἰησοῦ Iesu Jezus	P1074/G1080 VPAPGM-S γεννηθέντος gennethentos (urodził się)	P1720/G1722 PD ἐν en w	P957/G965 N-DF-S Βηθλέεμ Bethleem Betlejem	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P2437/G2449 N-GF-S Ἰουδαίας Iudaias (w) Judei	P1720/G1722 PD ἐν en w
P2244/G2250 N-DF-P ἡμέραις hemerais dniach	P2254/G2264 N-GM-S Ἡρώδου Herodu Heroda	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P927/G935 N-GM-S βασιλέως, basileos króla,	P2389/G2400 QS ἰδοὺ idu oto	P3088/G3097 N-NM-S μάγοι magoi magowie	P570/G575 PG ἀπὸ apo ze	P396/G395 N-GF-P ἀνατολῶν anatolon wschodu ^a	P3729/G3854 VIAD--ZP παρεγένοντο paregenonto przybyli
P1513/G1519 PA εἰς eis do	P2404/G2414 N-AN-P Ἱεροσόλυμα Hierosolyma Jerozolimy,	P2996/G3004 VPPANM-P 2,2 λέγοντες· legontes mówiąc:	P4098/G4226 ABT ποῦ pu Gdzie	P1505b/G2076 VIPA--ZS ἐστίν estin jest	P3460/G3588 DNMS□NPNMZS&APRNM-S ὁ ho —	P4949/G5088 VPPANM-S τεχθεὶς techtheis narodzony,	P927/G935 N-NM-S βασιλεὺς basileus król	
P3460/G3588 DGMP τῶν ton —	P2441/G2453 AP-GM-P Ἰουδαίων; Iudaion Judejczyków?	P3584/G3708 VIAA--XP εἶδομεν eidomen Zobaczyliśmy	P1056/G1063 CS γὰρ gar bowiem	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P785/G792 N-AM-S ἀστέρα astera gwiazdę	P1720/G1722 PD ἐν en we	P3460/G3588 DDFS τῇ te —
P396/G395 N-DF-S ἀνατολῇ anatole wschodzie ^a	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P2062/G2064 VIAA--XP ἔλθομεν elthomen przyszliśmy	P4222/G4352 VNAA προσκυνῆσαι proskynesai pokłonić się	P838/G846 NPNMZS αὐτῷ. auto Mu.	2,3 ἀκούσας akusas Usłyszawszy	P1189/G1191 VPAANM-S καὶ kai zaś	P1154/G1161 CH δὲ de —	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —
P927/G935 N-NM-S βασιλεὺς basileus król	P2254/G2264 N-NM-S Ἡρώδης Herodes Herod	P4878/G5015 VIAP--ZS ἐταράχθη etarachthe został poruszony	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3831/G3956 A--NF-S πάσα pasa cała	P2404/G2414 N-NF-S Ἱεροσόλυμα Hierosolyma Jerozolima	P3210/G3326 PG μετ' met z	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ, autu nim.	P2522/G2532 CC καὶ kai I
P4724/G4863 VPPANM-S συναγαγὼν synagagon zebrawszy	P3831/G3956 A--AM-P πάντας pantas wszystkich	P3460/G3588 DAMP τούς tus —	P743/G749 N-AM-P ἀρχιερεῖς archieireis arcykapłanów	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P1115/G1122 N-AM-P γραμματεῖς grammateis uczonych_w_písmie	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P2988/G2992 N-GM-S λαοῦ lau ludu	
P4308/G4441 VIIN--ZS ἐπυνθάνετο epynthaneto dowiadywał się	P3719/G3844 PG παρ' par u	P838/G846 NPGMZP αὐτῶν auton nich,	P4098/G4226 ABT ποῦ pu gdzie	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P5395/G5547 N-NM-S Χριστὸς Christos Pomazaniec	P1074/G1080 VIPP--ZS γεννάται. gennatai się rodzi.	P3460/G3588 DNMP□NPNMZP οἱ hoi Oni	P1154/G1161 CH δὲ de zaś
P2996/G3004 VIAA--ZP εἶπαν eipan powiedzieli	P838/G846 NPNMZS αὐτῷ· auto mu:	P1720/G1722 PD ἐν en W	P957/G965 N-DF-S Βηθλέεμ Bethleem Betlejem	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P2437/G2449 N-GF-S Ἰουδαίας· Iudaias (w) Judei.	P3655a/G3779 AB οὕτως hutos Tak	P1056/G1063 CS γὰρ gar bowiem	P1118/G1125 VIRP--ZS γέγραπται gegraptai napisane jest
P1216/G1223 PG διὰ dia przez	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P4264/G4396 N-GM-S προφήτου· profetu proroκα:	P2522/G2532 CC 2,6 καὶ kai I	P4628/G4771 NPN-YS σὺ sy ty,	P957/G965 N-VF-S Βηθλέεμ, Bethleem Betlejem,	P1086/G1093 N-VF-S γῆ ge ziemio	P-/G2448 N-GM-S Ἰουδα, Iuda Judy,	P3635/G3760 AB οὐδαμῶς udamos wcale nie

1,25^a Użyty tu czas przeszły niedokonany, imperfectum, oznacza sytuację z przeszłości bez wyznaczonego punktu końcowego.

2,1^a Dosłownie: „ze wschodów”.

2,2^a Wschodząca!

P1644/G1646 A-SNF-S P-/G1488 VIPA--YS PD P1720/G1722 P3460/G3588 P2228/G2232 N-DW-P P-/G2448 N-GM-S PG P1529/G1537 P4628b/G4675 NPG-YS P1056/G1063 CS P1830/G1831 VFD--ZS
ἐλαχίστη **εἶ** **ἐν** **τοῖς** **ἡγεμόσιν** **Ἰούδα** **ἐκ** **σοῦ** **γάρ** **ἐξελεύσεται**
 elachiste ei en tois hegemosin luda ek su gar ekleusestai
 najmniejsze jesteś wśród — dowódców Judy; z ciebie bowiem wyjdzie

P2229/G2233 VPPNM-S P3622/G3748 P4039/G4165 P3460/G3588 P2988/G2992 P1697b/G3450 P3460/G3588 P2460/G2474
ἡγούμενος **ὄστις** **ποιμανεῖ** **τὸν** **λαόν** **μου** **τὸν** **Ἰσραήλ**
 hegumenos hostis poimanei ton laon mu ton Israel
 dowodzący, który pasł_będzie ton lud mój, — Izraela.

P4980/G5119 AB P2254/G2264 N-NM-S P2970/G2977 AB P2553/G2564 VPAANM-S P3460/G3588 DAMP P3088/G3097 N-AM-P P195/G198 VIAA--ZS P3719/G3844 PG P838/G846 NPGMZP
2,7 **Τότε** **Ἡρώδης** **λάθρα** **καλέσας** **τούς** **μάγους** **ἠκριβώσεν** **παρ'** **αὐτῶν**
 Tote Herodes lathra kalasas tus magus akribosen par auton
 Wtedy Herod skrycie wezwawszy — magów wywiedział_się u nich

P3460/G3588 DAMS P5398/G5550 N-AM-S P3460/G3588 DGMSCAPRNM-S+ P5168/G5316 VPPEGM-S P785/G792 N-GM-S P2522/G2532 CC P3868/G3992 VPAANM-S P838/G846 NPAMZP P1513/G1519 PA
τὸν **χρόνον** **τοῦ** **φαινομένου** **ἀστέρος**, **2,8** **καὶ** **πέμψας** **αὐτούς** **εἰς**
 ton chronon tou phainomenou asteros kai pempsas autous eis
 — (o)_czas — ukazującej_się gwiazdy, i posławszy ich do

P957/G965 N-AF-S P2996/G3004 VIAA--ZS P4071/G4198 VRAONMYP P1832/G1833 VMAA--YP P196/G199 AB P3888/G4012 PG P3460/G3588 DGNs P3690/G3813 N-GN-S
Βηθλέεμ **εἶπεν** **πορευθέντες** **ἐξετάσατε** **ἀκριβῶς** **περὶ** **τοῦ** **παιδίου**
 Bethleem eipen poreuthentes eksetasate akribos peri tu paidiu
 Betlejem powiedział: Wyruszywszy wypytajcie dokładnie co_do — dziecka.

P1875/G1875 CS P1154/G1161 P2144/G2147 VSA--YP P516/G518 VMAA--YP P1697b/G3427 NPD-XS P3580/G3704 CS P2493/G2504 AB&NPN-XS P2062/G2064 VPAANMXS
ἐπὶ **δὲ** **εὐορτε**, **ἀπαγγείλατέ** **μοι**, **ὅπως** **καγὼ** **ἔλθῶν**
 epan de eurote apangeilate moi hopos kago elthon
 Kiedy zaś znaleźlibyście, oznajmijcie mi, żeby i_ja przyszedłszy

P4222/G4352 VSA--XS P838/G846 NPDMZS P3460/G3588 DNMFONFNMZP P1154/G1161 CH P189/G191 VPAANM-P P3460/G3588 DGMs P927/G935 N-GM-S P4071/G4198 VIAO--Z
προσκυνήσω **αὐτῶ**. **2,9** **Οἱ** **δὲ** **ἀκούσαντες** **τοῦ** **βασιλέως** **ἐπορεύθησαν**
 proskyneso auto auto Hoi Oi de akusantes tu basileos eporeuthesan
 pokłoniłem_się Mu. Oni zaś wysłuchawszy — króla wyruszyli,

P2522/G2532 CC P2389/G2400 OS P3460/G3588 DNMS P785/G792 N-NM-S P3614/G3739 APRAM-S P3584/G3708 VIAA--ZP P1720/G1722 PD P3460/G3588 DDFS P396/G395 N-DF-S
καὶ **ἰδοῦ** **ὁ** **ἀστὴρ**, **ὄν** **εἶδον** **ἐν** **τῇ** **ἀνατολῇ**
 kai idou ho aster hon eidon en te tē anatolē
 i oto — gwiazda, którą zobaczyli we — wschodzie^α,

P4125/G4254 VIA--ZS P838/G846 NPAMZP P2190/G2193 CS P2062/G2064 VPAANM-S P2463/G2476 VIAP--ZS P1883/G1883 PG P3632/G3757 ABRDAPDGM-S&ABR P1505b/G2258 VIA--ZS
προήγεν **αὐτούς**, **ἕως** **ἔλθῶν** **ἐστάθη** **ἐπάνω** **οὗ** **ἦν**
 proegen autos heos elthon estathe epano hu en
 poprzedzała ich, aż przyszedłszy stanęła powyżej, gdzie było

P3460/G3588 DNNS P3690/G3813 N-NN-S P3584/G3708 VPAANM-P P1154/G1161 CH P3460/G3588 DAMS P785/G792 N-AM-S P5312/G5463 VIAO--ZP P5328/G5479 N-AF-S
τὸ **παιδίον**. **2,10** **ἰδόντες** **δὲ** **τὸν** **ἀστέρα** **ἐχάρησαν** **χαρὰν**
 to paidion idontes de ton astera echarasan charan
 — dziecko. Zobaczywszy zaś — radością

P3162/G3173 A-AF-S P4831/G4970 AB P2522/G2532 CC P2062/G2064 VPAANM-P P1513/G1519 PA P3460/G3588 DAFS P3488/G3614 N-AF-S P3584/G3708 VIAA--ZP P3460/G3588 DMS
μεγάλην **σφόδρα**. **2,11** **καὶ** **ἔλθόντες** **εἰς** **τὴν** **οἰκίαν** **εἶδον** **τὸ**
 megalen sfodra kai elthontes eis ten oikian eidon to
 wielką bardzo. I przyszedłszy do — domu zobaczyli —

P3690/G3813 N-AN-S P3210/G3326 PG P3130/G3137 N-GF-S P3460/G3588 DGFs P3266/G3384 N-GF-S P838/G846 NPGMZS P2522/G2532 CC P3975/G4098 VPAANM-P P4222/G4352 VIAA--ZP P838/G846 NPDMZS
παιδίον **μετὰ** **Μαρίας** **τῆς** **μητρός** **αὐτοῦ**, **καὶ** **πεσόντες** **προσεκύνησαν** **αὐτῶ**
 paidion meta Marias tes metros autou kai pesontes prosekynesan auto
 Dziecko z Marią, — matką Jego, i upadłszy pokłonili_się Mu

P2522/G2532 CC P455/G455 VPAANM-P P3460/G3588 DAMP P2334/G2344 N-AM-P P838/G846 NPGMZP P4244/G4374 VIAA--ZP P838/G846 NPDMZS P1434/G1435 N-AN-P P5404/G5557 N-AM-S
καὶ **ἀνοίξαντες** **τούς** **θησαυρούς** **αὐτῶν** **προσήνεγκαν** **αὐτῶ** **δῶρα**, **χρυσὸν**
 kai anoixantes tus thesaurous auton prosenekan auto dora chryson
 i otworzywszy — skarbcę ich ofiarowali Mu dary, złoto

P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3023/G3030 N-AM-S λίβανον libanon kadzidłó	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P4529/G4666 N-AF-S σμύρναν. smyrnan mirrę.	P2522/G2532 CC καὶ Kai I	P5385/G5537 VPAPNM-P χρηματισθέντες chrematisthentes otrzymawszy_wyrocznię	P2582/G2596 PA κατ' kat we	P3554/G3677 N-AN-S ὄναρ onar śnie		
P3246/G3361 AB μὴ me nie	P345/G344 VNA ἀνακάμψαι anakampsai zawracać	P4184/G4314 PA πρός pros do	P2254/G2264 N-AM-S Ἡρώδην, Heroden Heroda,	P1216/G1223 PG δι' di przez	P241/G243 A--GF-S ἅλλης alles inna	P3471/G3598 N-GF-S ὁδοῦ hodu drogę	P403/G402 VIAA--ZP ἀνεχώρησαν anechoresan oddalili się	P1513/G1519 PA εἰς eis do	P3460/G3588 DAMS τὴν ten —
P5409/G5561 N-AF-S χώραν choran kraju	P838/G846 NPGMZP αὐτῶν. auton ich.	P403/G402 VPAAGM-P Ἀναχωρησάντων Anachoresanton (Gdy-oddalili się)	P2254/G2264 N-AM-S δὲ de zaś	P1154/G1161 CC αὐτῶν auton (oni),	P838/G846 NPGMZP ἰδοῦ idu oto	P2389/G2400 QS ἄγγελος angelos zwiastun	P33/G32 N-NM-S κυρίου kyriou Pana	P2955/G2962 N-GM-S φαίνεται fainetai ukazuje się	P5168/G5316 VIPE--ZS φαίνεται fainetai ukazuje się
P2582/G2596 PA κατ' kat we	P3554/G3677 N-AN-S ὄναρ onar śnie	P3460/G3588 DDMS τῷ to —	P2489/G2501 N-DM-S Ἰωσήφ Iosef Józefowi	P2996/G3004 VPPANM-S λέγων· legon mówiąc:	P1453/G1453 VPAPNMYS ἐγερθεῖς egertheis Podniósłszy się	P3753/G3880 VMAA--YS παράλαβε paralabe weź	P3460/G3588 DANS τὸ to —	P3690/G3813 N-AN-S παιδίον paidion Dziecko	
P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P3266/G3384 N-AF-S μητέρα metera matkę	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P5194/G5343 VMPA--YS φεύγε feuge uciekaj	P1513/G1519 PA εἰς eis do	P127/G125 N-AF-S Αἴγυπτον Aigypton Egiptu,	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P1505b/G2468 VMPA--YS ἴσθι isthi bądź
P1558/G1563 AB ἐκεῖ ekei tam,	P2190/G2193 CS ἕως heos aż	P302/G302 QV ἂν an —	P2996/G3004 VSA--XS εἶπω eipo rzekłbym	P4628b/G4671 NPD-YS σοι· soi ci.	P3178/G3195 VIPA--ZS+ μέλλει mellei Zamierza	P1056/G1063 CS γὰρ gar bowiem	P1056/G1063 CS Ἡρώδης Herodes Herod	P2208/G2212 +VNPA ζητεῖν dzetein szukać	P3460/G3588 DANS τὸ to —
P3690/G3813 N-AN-S παιδίον paidion Dziecka,	P3460/G3588 DGNIS τοῦ tu (żeby)	P616/G622 VNAAG ἀπολέσαι apolesai zgubić	P838/G846 NPNZS αὐτό. auto Je.	P3460/G3588 DNMISCNPNMZS ὁ de On	P1154/G1161 CH δὲ de zaś	P1453/G1453 VPAPNM-S ἐγερθεῖς egertheis podniósłszy się	P3753/G3880 VIAA--ZS παρέλαβεν parelaben wziął	P3460/G3588 DANS τὸ to —	
P3690/G3813 N-AN-S παιδίον paidion Dziecko	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P3266/G3384 N-AF-S μητέρα metera matkę	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P3443/G3571 N-GF-S νυκτός nyktos nocą	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P403/G402 VIAA--ZS ἀνεχώρησεν anechoresen oddalił się	P1513/G1519 PA εἰς eis do	P127/G125 N-AF-S Αἴγυπτον Aigypton Egiptu.
P2522/G2532 CC 2,15 καὶ kai I	P1505b/G2258 VIA--ZS ἦν en był	P1558/G1563 AB ἐκεῖ ekei tam	P2190/G2193 PG ἕως heos aż.do	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P4910/G5054 N-GF-S τελευτῆς teleutes śmierci	P2254/G2264 N-GM-S Ἡρώδου· Herodu Heroda;	P2432/G2443 CH ἵνα hina aby	P4011/G4137 VSAF--ZS πληρωθῆ plerothe wypełniło się,	
P3460/G3588 DNNSCNPNNZS&APRNN-S τὸ to co	P2996/G3004 VPAPNM-S ῥήθην hrethen powiedziane_zostało	P1558/G1563 AB ἐκεῖ ekei tam	P2190/G2193 PG ἕως heos aż.do	P5111/G5259 PG ὑπὸ hypo przez	P2955/G2962 N-GM-S κυρίου kyriou Pana	P1216/G1223 PG διὰ dia poprzez	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P4264/G4396 N-GM-S προφήτου profetu proroka	P2996/G3004 VPPAGM-S λέγοντος· legontos mówiącego:
P1529/G1537 PG ἐξ eks Z	P127/G125 N-GF-S Αἴγυπτο Aigyptu Egiptu	P2553/G2564 VIAA--XS ἐκάλεσα ekalesa wezwałem	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P5061/G5207 N-AM-S υἱόν hyion Syna	P1697b/G3450 NPG-XS μου. mu mego.	P4980/G5119 AB Τότε Tote Wtedy	P2254/G2264 N-NM-S Ἡρώδης Herodes Herod	P3584/G3708 VPAANM-S ιδῶν idon zobaczywszy,	
P3628/G3754 CH ὅτι hoti że	P1700/G1702 VIAP--ZS ἐνεπαίχθη enepaichthe okpiony_został	P5111/G5259 PG ὑπὸ hypo przez	P3460/G3588 DGMP τῶν ton —	P3088/G3097 N-GM-P μάγων magon magów,	P2362d/G2373 VIAP--ZS ἐθυμώθη ethymothe rozniewał się	P3022/G3029 AB λίαν, lian bardzo	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P641/G649 VPAANM-S ἀποστείλας aposteilas wysłał	
P338/G337 VIAA--ZS ἀνεῖλεν aneilen zabił	P3831/G3956 A--AM-P πάντας pantas wszystkich	P3460/G3588 DAMP τοὺς tus —	P3693/G3816 N-AM-P παιδας paidas chłopców	P3460/G3588 DAMP τοὺς tus —	P1720/G1722 PD ἐν en w	P957/G965 N-DF-S Βηθλέεμ Bethleem Betlejem	P2522/G2532 PD καὶ kai i	P1720/G1722 PD ἐν en w	P3831/G3956 A--DN-P πάσι pasi całych

P3460/G3588 DDNP τοῖς tois —	P3610 ^b /G3725 N-DN-P ὀρίοις horiois —	P838/G846 NPGFZS αὐτῆς autes —	P570/G575 PG ἀπὸ apo od	P1327/G1332 AP-GM-S διετούς dietus dwuletnich	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P2723/G2736 ABM κατωτέρω, katotero ponizej,	P2582/G2596 PA κατὰ kata według	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P5398/G5550 N-AM-S χρόνον chronon czasu,
P3614/G3739 APRAM-S ὄν hon którogo	P195/G198 VIAA–ZS ἠκρίβωσεν ekribosen wywiedział_się	P3719/G3844 PG παρὰ para u	P3460/G3588 DGMP τῶν ton —	P3088/G3097 N-GM-P μάγων. magon magów.	P4980/G5119 AB 2,17 τότε tote Wtedy	P4011/G4137 VIAP–ZS ἐπληρώθη eplothe wypełniło_się,	P3460/G3588 DNNSICNPNMZS&APRNN-S τὸ to (co)		
P2996/G3004 VPAAGM-S ῥηθὲν hrethen powiedziane	P1216/G1223 PG διὰ dia przez	P2397/G2408 N-GM-S Ἰερεμίου Ieremiu Jeremiasza,	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P4264/G4396 N-GM-S προφήτου profetu proroka,	P2996/G3004 VPPAGM-S λέγοντος· legontos mówiącego:	P5305/G5456 N-NF-S 2,18 φωνή fone Głos	P1720/G1722 PD ἐν en w		
P4339/G4471 N-DF-S Ῥαμὰ Hrama Rama	P189/G191 VIAP–ZS ἠκούσθη, ekusthe został_usłyszany,	P2794/G2805 N-NM-S κλαυθμὸς klauchmos płacz	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3475/G3602 N-NM-S ὄδυρμος odyrmos lament	P4057/G4183 A–NM-S πολύς· polys wielki.	P4346/G4478 N-NF-S Ῥαχὴλ Hrachel Rachel	P2789/G2799 VPPANF-S κλαιούσα klaiousa opłakuje	P3460/G3588 DANP τὰ ta —	
P4899/G5043 N-AN-P τέκνα tekna dzieci	P838/G846 NPGFZS αὐτῆς, καὶ autes kai jej, i	P2522/G2532 CC οὐκ uk nie	P3630/G3756 AB οὐκ uk chce	P2299/G2309 VIAA–ZS ἤθελεν ethelen chce	P3744/G3870 VNAF παράκληθῆναι, paraklethenai pocieszona_zostać,	P3628/G3754 CS ὅτι hoti bo	P3630/G3756 AB οὐκ uk nie	P1505b/G1526 VIAP–ZP εἰσίν. eisin sa ^a .	
P4909/G5053 VPAAGM-S 2,19 Τελευτήσαντος Teleutesantos Gdy_zmarł	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P2254/G2264 N-GM-S Ἡρώδου Herodu Herod,	P2389/G2400 QS ἰδοὺ idu oto	P33/G32 N-NM-S ἄγγελος angelos zwiadstun	P2955/G2962 N-GM-S κυρίου kyriu Pana	P5168/G5316 VIPE–ZS φαίνεται fainetai zjawia_się	P2582/G2596 PA κατ' kat we	
P3554/G3677 N-AN-S ὄναρ onar śnie	P3460/G3588 DDMS τῷ to —	P2489/G2501 N-DM-S Ἰωσήφ Iosef Józefowi	P1720/G1722 PD ἐν en w	P127/G125 N-DF-S Αἰγύπτῳ Aigypto Egipcie,	P2996/G3004 VPPANM-S 2,20 λέγων· legon mówiąc:	P1453/G1453 VRAPNMYS ἐγερθεῖς egertheis Podniósłszy_się,	P3753/G3880 VMAA–YS παράλαβε paralabe weź	P3460/G3588 DANS τὸ to —	
P3690/G3813 N-AN-S παιδίον paidion Dziecko	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P3266/G3384 N-AF-S μητέρα metera matkę	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P4071/G4198 VMPN–YS πορεύου poreuu wyrusz	P1513/G1519 PA εἰς eis do	P1086/G1093 N-AF-S γῆν gen ziemi	P2460/G2474 N-GM-S Ἰσραὴλ· Israel Izraela,
P2338/G2348 VIRA–ZP τεθνήκασιν tethnekasin umarli	P1056/G1063 CS γὰρ gar bowiem	P3460/G3588 DNMPCINPNMZP&APRNM-P οἱ hoi —	P2208/G2212 VPPANM-P ζητούντες dzetuntes szukający	P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P5438/G5590 N-AF-S ψυχὴν psychen życia ^a	P3460/G3588 DGNS τοῦ tu —	P3690/G3813 N-GN-S παιδίου. paidiu Dziecka.	P2582/G2596 PA 2,21 ὁ ho On	P3460/G3588 DNMSICNPNMZS τὸ to —
P1154/G1161 CH δὲ de zaś	P1453/G1453 VPAPNM-S ἐγερθεῖς egertheis podniósłszy_się	P3753/G3880 VIAA–ZS παρέλαβεν parelaben wziął	P3460/G3588 DANS τὸ to —	P3690/G3813 N-AN-S παιδίον paidion Dziecko	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P3266/G3384 N-AF-S μητέρα metera matkę	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	
P2522/G2532 CC καὶ kai i	P1519/G1525 VIAA–ZS εἰσηλθεν eiselthen wszedł	P1513/G1519 PA εἰς eis do	P1086/G1093 N-AF-S γῆν gen ziemi	P2460/G2474 N-GM-S Ἰσραὴλ. Israel Izraela.	P189/G191 VPAANM-S 2,22 Ἀκούσας Akusas Usłyszawszy	P1154/G1161 CC δὲ de zaś,	P3628/G3754 CH ὅτι hoti że	P739/G745 N-NM-S Ἀρχελαος Archelaos Archelaos	
P928/G936 VIPA–ZS βασιλεῦσι basileuei króluje	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P2437/G2449 N-GF-S Ἰουδαίας Iudaiaias Judei	P472/G473 PG ἀντι anti zamiast	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P3837/G3962 N-GM-S πατρός patros ojca	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu jego	P2254/G2264 N-GM-S Ἡρώδου Herodu Heroda,	P5248d/G5399 VIAO–ZS ἐφοβήθη efobethe złąkł_się	P1558/G1563 AB ἐκεῖ ekei tam

2,18^a Nie ma ich już.2,20^a Dosłownie „duszy” (oddech = życie).

P562/G566 VNAA ἀπελθῆιν· apelthein wrócić.	P5385/G5537 VPAPNM-S χρηματισθεῖς chrematistheis Otrzymawszy_wyrocznię	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P2582/G2596 PA κατ' kat we	P3554/G3677 N-AN-S ὄναρ onar śnie	P403/G402 VIAA--ZS ἀνεχώρησεν anechoresen oddalił się	P1513/G1519 PA εἰς eis do	P3460/G3588 DANP τὰ ta —		
P3197/G3313 N-AN-P μέρη mere regionu	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P1048/G1056 N-GF-S Γαλιλαίας, 2,23 και Galilaias Galilei.	P2522/G2532 CC καὶ kai I	P2062/G2064 VPAANM-S ἐλθὼν elthon przyszedłszy	P2717/G2730 VIAA--ZS κατώκησεν katokesen zamieszkał w	P1513/G1519 N-AF-S εἰς eis mieście	P4046/G4172 VPPPAF-S πόλιν polin zewonym	P2996/G3004 VPPPAF-S λεγομένην legomenen zwonym	
P3351/G3478 N-AF-S Ναζαρέτ· Nazaret Nazaret,	P3580/G3704 CH ὅπως hopos żeby	P4011/G4137 VSAF--ZS πληρωθῆ plerothe wypełniło się,	P3460/G3588 DNNSDINPNZS&APRNN-S τὸ to (co)	P2996/G3004 VPAPNM-S ὤρθεν hrethen powiedziane	P1216/G1223 PG διὰ dia przez	P3460/G3588 DGMP τῶν ton —	P4264/G4396 N-GM-P προφητῶν profeton proroków,		
P3628/G3754 ABR ὅτι hoti że	P3355/G3480 N-NM-S Ναζωραῖος Nazoraios Nazarejczykiem	P2553/G2564 VIFP--ZS κληθήσεται. kleshetsetai nazwany_będzie.							
P1720/G1722 PD 3,1 Ἐν En W	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P3460/G3588 DDFP ταῖς tais —	P2244/G2250 N-DF-P ἡμέραις hemerais dnia	P1560/G1565 A-DDF-P ἐκείναις ekeiniais owych	P3729/G3854 VIPN--ZS παραγίνεται paraginetai przybywa	P2478a/G2491 N-NM-S Ἰωάννης ioannes Jan	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —		
P904/G910 N-NM-S βαπτιστῆς baptistes Chrzciel	P2774/G2784 VPPANM-S κηρύσσων kerysson głoszący	P1720/G1722 PD ἐν en na	P3460/G3588 DDFS τῇ te —	P2047/G2048 AP-DF-S ἐρήμω eremo pustkowiu	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P2437/G2449 N-GF-S Ἰουδαίας 3,2 [και] Iudaias kai [i]	P2522/G2532 CC λέγων· legon mówiący:		
P3224/G3340 VMFA--YP μετανοεῖτε· metanoeite Zmieniajcie_myślenie ^a ,	P2774/G2784 VPPANM-S κηρύσσων kerysson głoszący	P1720/G1722 PD ἐν en na	P1449/G1448 VIFA--ZS ἤγγικεν engiken zblżyło się	P1056/G1063 CS γὰρ gar —	P3460/G3588 DNFS ἡ he —	P925/G932 N-NF-S βασιλεία basileia królestwo	P3460/G3588 DGMP τῶν ton —	P3648/G3772 N-GM-P οὐρανῶν. 3,3 οὗτος uranon hutos niebios. Ten	P3654/G3778 APDNM-S οὗτος hutos Ten
P1056/G1063 CS γὰρ gar bowiem	P1505b/G2076 VIPA--ZS ἐστίν estin jest	P3460/G3588 DNMSDINPNZS&APRNN-S ὁ ho —	P2996/G3004 VPAPNM-S ὀρθεῖς hretheis nazwany ^a	P1216/G1223 PG διὰ dia przez	P2258/G2268 N-GM-S Ἠσαίου Esaiu Izajasza	P3460/G3588 DGMS τοῦ tu —	P4264/G4396 N-GM-S προφήτου profetu proroka	P2996/G3004 VPPAGM-S λέγοντος· legontos mówiącego:	
P5305/G5456 N-NF-S φωνῆ fone Głos	P986/G994 VPPAGM-S βοῶντος boontos wołającego	P1720/G1722 PD ἐν en na	P3460/G3588 DDFS τῇ te —	P2047/G2048 AP-DF-S ἐρήμω· eremo pustkowiui:	P2084/G2090 VMAA--YP ἐτοιμάσατε hetoimasate Przygotujcie	P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P3471/G3598 N-AF-S ὁδόν hodon drogę	P2955/G2962 N-GM-S κυρίου, kyriou Pana,	
P2113/G2117 A--AF-P εὐθείας eutheias proste	P4034/G4160 VMPA--YP ποιεῖτε poieite czyńcie	P3460/G3588 DAFP τάς tas —	P5002/G5147 N-AF-P τρίβους tribous ścieżki	P838/G846 NPNMZS αὐτοῦ. 3,4 αὐτός autu autos Sam	P838/G846 CC αὐτός autos zaś	P1154/G1161 CC δὲ de —	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P2478a/G2491 N-NM-S Ἰωάννης ioannes Jan	P2189/G2192 VIA--ZS εἶχεν eichen miał
P3460/G3588 DANS τὸ endyma —	P1740/G1742 N-AN-S ἐνδύμα autu ubranie	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu jego	P570/G575 PG ἀπό apo z	P2349/G2359 N-GF-P τριχῶν trichon włosów	P2561/G2574 N-GF-S καμήλου kamelu wielbłąda	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P2220/G2223 N-AF-S ζώνην dzonen pas	P1188/G1193 A--AF-S δερματίνην dermatinen skórzany	P3888/G4012 PA περὶ peri wokół
P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P3625/G3751 N-AF-S ὄσφυν osfyn biodra	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ, autu jego,	P3460/G3588 DNFS ἡ he —	P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P5015/G5160 N-NF-S τροφῆ trofe pokarm	P1505b/G2258 VIA--ZS ἦν en był	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu jego	P197/G200 N-NF-P ἀκριδες akrides szarańcze	P2522/G2532 CC καὶ kai i

3,2^a W Nowym Testamencie termin techniczny: „nawróćcie się”.3,3^a O którym zostało powiedziane.

P3176/G3192 P67/G66 P4980/G5119 P1605/G1607 P4184/G4314 P838/G846 P2404/G2414 P2522/G2532 P3831/G3956 P3460/G3588
 N-NN-S A--NN-S AB VIIN--ZS PA NPAMZS N-NN-P CC A--NF-S DNFS
 μέλι ἄγριον. 3,5 Τότε ἔξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ
 meli agrion Tote ekseporeueto pros auton Hierosolyma kai pasa he
 miód dziiki. Wtedy wychodziła do niego Jerozolima i cała —

P2437/G2449 P2522/G2532 P3831/G3956 P3460/G3588 P3942/G4066 P3460/G3588 P2435/G2446 P2522/G2532 P901/G907
 N-NF-S CC A--NF-S DNFS AP-NF-S DGMS N-GM-S CC VIIP--ZP
 Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, 3,6 καὶ ἔβαπτίζοντο
 Iudaia kai pasa he perichoros tu Iordanu, kai ebaptizonto
 Iudaea i cała — okolica — Jordanu, i byli_zanurzani^a

P1720/G1722 P3460/G3588 P2435/G2446 P4087/G4215 P5111/G5259 P838/G846 P1842/G1843 P3460/G3588 P264/G266 P838/G846
 PD DDMS N-DM-S N-DM-S N-DM-S PG NPGMZS VPPMNM-P DAFF N-AF-P NPGMZP
 ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
 en to Iordanane potamo hyp autu eksomologoumenoi tas hamartias auton
 w — Jordanie rzece przez niego, wyznajacy^b — grzechy ich.

P3584/G3708 P1154/G1161 P4057/G4183 P3460/G3588 P5182/G5330 P2522/G2532 P4388/G4523
 VPAANM-S CC AP-AM-P DGMP N-GM-P CC N-GM-P
 3,7 Ἰδὼν πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων
 Idon de pollous ton Farisaion kai Saddukaion
 Zobaczywszy zaś licznych — (z)_faryzeuszów i saduceuszów

P2062/G2064 P1909/G1909 P3460/G3588 P902/G908 P838/G846 P2996/G3004 P838/G846 P1075/G1081 P2188/G2191
 VPPNAM-P PA DMS N-AN-S NPGMZS VIAA--ZS NFMZP N-VN-P N-GF-P
 ἐρχομένουσ ἐπι τὸ βάπτισμα αὐτοῦ εἶπεν αυτοῖς γεννηματα ἐχιδνῶν.
 erchomenous epi to baptisma autu eipen autois gennemata echidnon
 przychodzących do — chrztu jego, powiedział im: Płody żmij,

P4962/G5101 P5115/G5263 P5063b/G5213 P5194/G5343 P570/G575 P3460/G3588 P3178/G3195 P3585/G3709
 APTNM-S VIAA--ZS NPD-YP VNAA PG DGFSJAPRNF-S+ VPPAGF-S N-GF-S
 τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;
 tis hypedeiksen hymin fygein tygein apo tes melluses orges
 kto pokazał wam, (jak)_uciec od — mającego_przyjść gniewu?

P4034/G4160 P3643/G3767 P2576/G2590 P512/G514 P3460/G3588 P3225/G3341 P2522/G2532 P3246/G3361
 VMAA--YP CH N-AM-S A--AM-S DGFS N-GF-S CC AB
 3,8 ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας 3,9 καὶ μὴ
 poiesate un karpon aksion tes metanoiias 3,9 kai me
 Uczyńcie więc owoc godny — zmiany_myślenia i nie

P1377/G1380 P2996/G3004 P1720/G1722 P1438/G1438 P3837/G3962 P2189*/G2192 P3460/G3588 P10/G11 P2996/G3004
 VSAA--YPDVMAA--YP VNPA PD NPDMP N-AM-S VIPA--XP DAMS N-AM-S VFA--XS
 δόξετε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρα ἔχον τὸν Ἄβραάμ. λέγω
 doksete legein en heautois patera echomen ton Abraam. lego
 uznajcie_za_słuszne mówić w sobie: Ojca mamy — Abrahama, mówię

P1056/G1063 P5063b/G5213 P3628/G3754 P1408/G1410 P3460/G3588 P2306/G2316 P1529/G1537 P3460/G3588 P3030/G3037 P3654b/G5130
 CS NPD-YP CH VIPN--ZS DNMS PG N-NM-S DGMP N-AM-S N-GM-P A-DGM-P
 γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τοῦτων
 gar hymin hoti dynatai ho theos ek ton lithon tuton
 bowiem wam, że może — Βόγ z — kamieni tych

P1453/G1453 P4899/G5043 P3460/G3588 P10/G11 P2231/G2235 P1154/G1161 P3460/G3588 P511/G513 P4184/G4314
 VNAA N-AN-P DDMS N-DM-S AB DNFS N-NF-S DNFS
 ἐγειραὶ τέκνα τῷ Ἄβραάμ. 3,10 ἦδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς
 egeirai tekna to Abraham. 3,10 hēde de he aksine pros
 podnieść^a dzieci — Abrahamowi. Juź zaś — siekiera do

P3460/G3588 P4357/G4491 P3460/G3588 P1180/G1186 P2739/G2749 P3831/G3956 P3643/G3767 P1180/G1186 P3246/G3361 P4034/G4160
 DAFS N-AF-S DGNP N-GN-P VIPN--ZS A--NN-S CH N-NN-S AB VPPANM-S
 τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν
 ten hridzan ton dendron keitai pan on dendron me poiun
 — korzenia — drzew przylega. Każde więc drzewo nie czyniące

P2576/G2590 P2557/G2570 P1577/G1581 P2522/G2532 P1513/G1519 P4309/G4442 P900/G906 P1475/G1473 P3185/G3303
 N-AM-S A--AM-S VIPP--ZS CC PA N-AN-S VIPP--ZS NPN-XS CS
 καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 3,11 Ἐγὼ μὲν
 karpon kalon ekkoptetai kai eis pyr balletai. 3,11 Ego men
 owocu pięknego wycinane_jest i w ognień rzucane_jest. Ja —

3,6^a Zob. Mk 1,4nn.3,6^b i 3,7^a Zob. Mk 1,5.3,9^a Wzbudzić.

P5063b/G5209 NPA-YP ὕμᾱς hymas was	P901/G907 VIPA--XS βαπτίζω baptizdo zanurzam	P1720/G1722 PD ἐν en w	P5058/G5204 N-DN-S ὕδατι hydati wodzie	P1513/G1519 PA εἰς eis ku	P3225/G3341 N-AF-S μετανοίαν, metanoian zmianie.myślenia.	P3460/G3588 DNM5CJNPNMZS&APRNM-S ὁ ho —	P1154/G1161 CH δὲ de Zaś		
P3571/G3694 PG ὀπίσω opiso za	P1697b/G3450 NPG-XS μου mu mna	P2062/G2064 VPPNIM-S ἐρχόμενος erchomenos przychodzący	P2465/G2478 A-MNM-S ισχυρότερός μου ischyroteros silniejszy	P1697b/G3450 NPG-XS μου mu (ode)_mnie jest,	P1505b/G2076 VIPA--ZS ἐστίν, estin jest,	P3614/G3739 APRGM-S οὐδ hu którego	P3630/G3756 AB οὐκ uk nie	P1505/G1510 VIPA--XS εἰμι eimi jestem	
P2415/G2425 A--NM-S ικανός hikanos wart ^a	P3460/G3588 DANP τά ta —	P5118/G5266 N-AN-P ὕποδήματα hypodemata sandaly	P933/G941 VNAA βαστάσαι· bastasai unieść.	P838/G846 NPNMZS αὐτός autos On	P5063b/G5209 NPA--YP ὕμᾱς hymas was	P901/G907 VIPA--ZS βαπτίσει baptisei zanurzy w	P1720/G1722 PD ἐν en Duchu	P4025/G4151 N-DN-S πνεύματι pneumatī Świętym	P41/G40 A--DN-S ἀγίω hagio
P2522/G2532 CC καὶ kai i	P4309/G4442 N-DN-S πυρί· pyri ogniu.	P3614/G3739 APRGM-S 3,12 οὐδ oũ Którego	P3460/G3588 DNMS τὸ to —	P4292/G4425 N-NN-S πτύον ptyon wiejadło w	P1720/G1722 PD ἐν en w	P3460/G3588 DDFS τῆ te —	P5344/G5495 N-DF-S χειρὶ cheiri ręku	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P2522/G2532 CC καὶ kai i
P1238/G1245 VIFA--ZS διακαθαριεῖ diakathariei wyczyści	P3460/G3588 DAFS τῆν ten —	P255/G257 N-AF-S ἅλωνα halona klepisko	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P2522/G2532 CC καὶ kai i	P4724/G4863 VIFA--ZS συνάξει synaksei zbierze	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P4484/G4621 N-AM-S σίτον siton zboże	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ autu Jego	P1513/G1519 PA εἰς eis do
P3460/G3588 DAFS τὴν ten —	P591/G596 N-AF-S ἀποθήκην, apotheken składu,	P3460/G3588 DANS τὸ to —	P1154/G1161 CC/CH δὲ de zaś	P886/G892 N-AN-S ἄχυρον achyron plewę	P2608/G2618 VIFA--ZS κατακαύσει katakausei spali	P4309/G4442 N-DN-S πυρί pyri ogniem	P755/G762 A--DN-S ἀσβέστω. asbesto nieugaszonym.	P4980/G5119 AB 3,13 Τότε Tote Wtedy	
P3729/G3854 VIPN--ZS παράγινεται paraginetai przybywa	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P2414/G2424 N-NM-S Ἰησοῦς Iesous Jezus	P570/G575 PG ἀπὸ apo z	P3460/G3588 DGFS τῆς tes —	P1048/G1056 N-GF-S Γαλιλαίας Galilaias Galilei	P1909/G1909 PA ἐπὶ epi nad	P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P2435/G2446 N-AM-S Ἰορδάνην Iordanen Jordan	P4184/G4314 PA πρὸς pros do
P3460/G3588 DAMS τὸν ton —	P2478a/G2491 N-AM-S Ἰωάννην Ioannēn Jana,	P3460/G3588 DGNS τοῦ tu —	P901/G907 VNAPG βαπτισθῆναι baptisthenai (by)_zostać.zanurzonym		P5111/G5259 PG ὑπὶ hyp przez	P838/G846 NPGMZS αὐτοῦ. autu niego.	P3460/G3588 DNMS 3,14 ὁ ho —	P1154/G1161 CH δὲ de Zaś	
P2478a/G2491 N-NM-S Ἰωάννης Ioannes Jan	P1248/G1254 VIAA--ZS διεκώλυεν diekoluyen powstrzymał		P838/G846 NPNMZS αὐτόν auton Go	P2996/G3004 VPPANM-S λέγων· legon mówiąc:	P1475/G1473 NPN-XS ἐγὼ ego Ja	P5380/G5532 N-AF-S χρειάν chreian potrzebę	P2189/G2192 VIPA--XS ἔχω echo mam	P5111/G5259 PG ὑπὸ hypo przez	P4628b/G4675 NPG-XS σοῦ su Ciebie
P901/G907 VNAP βαπτισθῆναι, baptisthenai być.zanurzonym		P2522/G2532 CC καὶ kai i	P4628/G4771 NPN-YS σὺ sy Ty	P2062/G2064 VIPN--YS ἔρχη erche przychodzisz	P4184/G4314 PA πρὸς pros do	P--/G3165 NPA-XS με; me mnie?	P606/G611 VPAONM-S 3,15 ἀποκριθεὶς apokritheis Odpowiadając		
P1154/G1161 CH δὲ de zaś	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P2414/G2424 N-NM-S Ἰησοῦς Iesous Jezus	P2996/G3004 VIAA--ZS εἶπεν eipēn rzekł	P4184/G4314 PA πρὸς pros do	P838/G846 NPNMZS αὐτόν· auton niego:	P857/G863 VMAA--YS ἄφες afes Pozwól	P731/G737 AB ἄρτι, hutos teraz,	P3655a/G3779 AB οὕτως hutos tak	P1056/G1063 CS γὰρ gar bowiem
P4112/G4241 VPPANN-S+ πρέπον prepon właściwie	P1505b/G2076 +VIPA--ZS ἐστίν estin jest	P1475b/G2254 NPD-XP ἡμῖν hemin nam	P4011/G4137 VNAA πληρώσαι plerosai wypełnić	P3831/G3956 A--AF-S πασαν pasan całą	P1338/G1343 N-AF-S δικαιοσύνην. dikaiosynēn sprawiedliwość.	P4980/G5119 AB τότε tote Wtedy	P857/G863 VIPA--ZS ἀφίησιν afiesin pozwala	P838/G846 NPNMZS αὐτόν. auton Mu.	
	P901/G907 VPPANM-S 3,16 βαπτισθεὶς baptistheis Zostawszy_zanurzonym		P1154/G1161 CC δὲ de zaś	P3460/G3588 DNMS ὁ ho —	P2414/G2424 N-NM-S Ἰησοῦς Iesous Jezus	P2113/G2117 AP-NM-S&IAB εὐθὺς euthys zaraz	P305/G305 VIAA--ZS ἀνέβη anebe wyszedł z	P570/G575 DGNS ἀπὸ apo z	P3460/G3588 DNMS τοῦ tu —

P5058/G5204 N-GN-S	P2522/G2532 CC	P2389/G2400 QS	P455/G455 VIAP--ZP	P838/G846 NPDMZS	P3460/G3588 DNMP	P3648/G3772 N-NM-P	P2522/G2532 CC	P3584/G3708 VIAA--ZS
ὕδατος· hydatos wody.	καὶ kai I	ἰδοὺ idu oto	ἠνεώχθησαν eneochthesan otwarte_zostały	[αὐτῶ] auto [Mu]	οἱ hoi —	οὐρανοί, uranoi niebiosa	καὶ kai i	εἶδεν eiden zobaczył

P3460/G3588 DANS	P4025/G4151 N-AN-S	P3460/G3588 DGMS	P2306/G2316 N-GM-S	P2583/G2597 VPPAAN-S	P5461/G5616 CS	P3934/G4058 N-AF-S	P2522/G2532 CC	P2062/G2064 VFPNAN-S
[τὸ] to —	πνεῦμα pneuma Ducha	[τοῦ] tu —	θεοῦ theu Boga	καταβαῖνον katabainon schodzącego jakby	ὥσει hosei goiǫb	περιστερὰν peristeran goiǫb	[καὶ] kai [i]	ἐρχόμενον erchomenon przychodzącego

P1909/G1909 PA	P838/G846 NPAMZS	P2522/G2532 CC	P2389/G2400 QS	P5305/G5456 N-NF-S	P1529/G1537 PG	P3460/G3588 DGMP	P3648/G3772 N-GM-P	P2996/G3004 VPPANF-S	P3654/G3778 AFDNM-S
ἐπ’ ep na	αὐτὸν· auton Niego.	3,17 καὶ kai I	ἰδοὺ idu oto	φωνή fone głos	ἐκ ek z	τῶν ton —	οὐρανῶν uranon niebios	λέγουσα· legusa mówiący: Ten	οὗτός hutos —

P1505b/G2076 VIPA--ZS	P3460/G3588 DNMS	P5061/G5207 N-NM-S	P1697b/G3450 NPG-XS	P3460/G3588 DNMS	P27/G27 A--NM-S	P1720/G1722 PD	P3614/G3739 APPDM-S	P2100/G2106 VIAA--XS
ἐστίν estin jest	ὁ ho —	υἱός hyios Syn	μου mu mój	ὁ ho —	ἀγαπητός, agapetos umiłowany, w	ἐν en —	ῶ ho którym	εὐδόκησα. eudokesa upodobałem.

P4980/G5119 AB	P3460/G3588 DNMS	P2414/G2424 N-NM-S	P322/G321 VIAP--ZS	P1513/G1519 PA	P3460/G3588 DAFS	P2047/G2048 AP-AF-S	P5111/G5259 PG
4,1 Τότε Tote Wtedy	ὁ ho —	Ἰησοῦς Iesus Jezus	ἀνήχη anechthe wyprowadzony_został	εἰς eis na	τῆν ten —	ἐρημον eremon pustkowie	ὑπὸ hypo przez

P3460/G3588 DGNS	P4025/G4151 N-GN-S	P3861/G3985 VINAP	P5111/G5259 PG	P3460/G3588 DGMS	P1221/G1228 AP-GM-S	P2522/G2532 CC
τοῦ tu —	πνεύματος pneumatōs Ducha,	πειρασθῆναι peirasthēnai (by)_zostać_doświadczonym	ὑπὸ hypo przez	τοῦ tu —	διαβόλου. diabolu przeciwnika.	4,2 καὶ kai I

P3396/G3522 VPAANM-S	P2244/G2250 N-AF-P	P4920a/G5062 A-CAF-P	P2522/G2532 CC	P3443/G3571 N-AF-P	P4920a/G5062 A-CAF-P	P5158/G5305 APMAN-SDIABM	P3859/G3983 VIAA--ZS
νηστεύσας nesteusas przepościwszy	ἡμέρας hemeras dni	τεσσαράκοντα tesserakonta czterdzieści	καὶ kai i	νύκτας nyktas nocy	τεσσαράκοντα, tesserakonta czterdzieści,	ὑστερον hysteron później	ἐπεινάσεν. epeinasen zglodniał.

P2522/G2532 CC	P4203/G4334 VPAANM-S	P3460/G3588 DNMSDINPNMZS&APPNIM-S	P3861/G3985 VPPANM-S	P2996/G3004 VIAA--ZS	P838/G846 NPDMZS	P1488/G1487 CS	P5061/G5207 N-NM-S
4,3 καὶ kai I	προσελθὼν proselthon podszedłszy	ὁ ho —	πειράζων peirazon kuszący	εἶπεν eipen powiedział	αὐτῶ· auto Mu:	εἰ ei Jeśli	υἱός hyios Syn

P-/G1488 VIA--YS	P3460/G3588 DGMS	P2306/G2316 N-GM-S	P2996/G3004 VMAA--YS	P2432/G2443 CC	P3460/G3588 DNMP	P3030/G3037 N-NM-P	P3654/G3778 A-DNM-P	P734/G740 N-NM-P	P1089/G1096 VSAD--ZP
εἶ ei jesteś	τοῦ tu —	θεοῦ, theu Boga,	εἶπε eipe powiedz,	ἵνα hina by	οἱ hoi —	λίθοι lithoi kamienie	οὔτοι hutoi te	ἄρτοι artoi chlebami	γένωνται. genontai stały się.

P3460/G3588 DNMSDINPNMZS	P1154/G1161 CH	P606/G611 VPAONM-S	P2996/G3004 VIAA--ZS	P1118/G1125 VIRP--ZS	P3630/G3756 AB	P1909/G1909 PD	P734/G740 N-DM-S	P3316/G3441 A--DM-S
4,4 ὁ ho On	δὲ de zaś	ἀποκριθεὶς apokritheis odpowiadając	εἶπεν· eipen rzekł:	γέγραπται· gegraptai Napisane_jest:	οὐκ uk Nie	ἐπ’ ep na	ἄρτω arto chlebie	μόνῳ mono samym

P-/G2198 VIFM--ZSIDVMPA--ZS	P3460/G3588 DNMS	P446/G444 N-NM-S	P232/G235 CH	P1909/G1909 PD	P3831/G3956 A--DN-S	P4353/G4487 N-DN-S	P1605/G1607 VPPNDN-S	P1216/G1223 PG
ζήσεται dziesiąty żył_będzie	ὁ ho —	ἄνθρωπος, anthropos człowiek,	ἀλλ’ all ale	ἐπὶ epi na	παντὶ panti każdym	ῥήματι hremati słowię	ἐκπορευομένῳ ekporeuomeno wychodzącym	διὰ dia przez

P4608/G4750 N-GN-S	P2306/G2316 N-GM-S	P4980/G5119 AB	P3753/G3880 VIPA--ZS	P838/G846 NPAMZS	P3460/G3588 DNMS	P1221/G1228 AP-NM-S	P1513/G1519 PA	P3460/G3588 DAFS
στόματος stomatos usta	θεοῦ. theu Boga.	4,5 Τότε Tote Wtedy	παραλαμβάνει paralambanei bierze	αὐτὸν auton Go	ὁ ho —	διάβολος diabolos przeciwnik	εἰς eis do	τὴν ten —

P41/G40 A--AF-S	P4046/G4172 N-AF-S	P2522/G2532 CC	P2463/G2476 VIAA--ZS	P838/G846 NPAMZS	P1909/G1909 PA	P3460/G3588 DANS	P4286/G4419 N-AN-S	P3460/G3588 DGNS	P2401/G2411 AP-GN-S
ἁγίαν hagian świętego	πόλιν polin miasta, i	καὶ kai i	ἔστησεν estesen postawił	αὐτὸν auton Go	ἐπὶ epi na	τὸ to —	πτερύγιον pterygion szczycię	τοῦ tu —	ἱεροῦ hieru świętyni,